

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 3 MEI 1950

No. 1721

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertenis; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
Suriname door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der Nederlanden	341
De artikelen van deze week	343
Sommaire, summaries	343
Economische kaart van Suriname	344
Economisch perspectief van Suriname door A. Jonkers	345
De ontwikkelingskansen van de Surinaamse landbouw en de mogelijkheden, welke daaruit voor Neder- land kunnen voortvloeien door Ir A. P. van der Vlies	348
Mechanisatie van de landbouw in Suriname door Prof. Ir W. F. Eysvoogel	350
Het probleem van de devaluatie van de Surinaamse gulden door J. A. Hartog en E. H. Mulder	353
Aantekening:	
Het Jaarverslag van De Nederlandsche Bank	355
Geld- en kapitaalmarkt	358
Grafieken:	
Het handelsverkeer tussen Suriname en Nederland	358
Statistieken:	
Bankstaten	358
Buitenlandse handel van Suriname	359
Scheepvaartbeweging in Suriname	359

SURINAME.

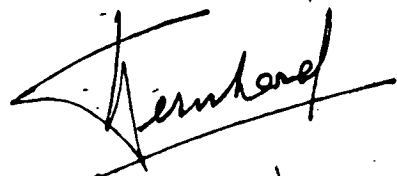
Hij, die het voorrecht heeft gehad Suriname nader te
leren kennen, zal de opgedane indrukken niet spoedig ver-
geten. Sedert lang heeft men, in de overtuiging dat dit
land de mogelijkheden moet bezitten om tot grotere wel-
stand te komen, gezocht naar wegen en middelen om de
welvaart van de bevolking te vergroten. Bij nadere

kennismaking kan men niet aan de indruk ontkomen,
dat — ondanks de mislukkingen, welke soms het deel waren
van de vele pogingen, die werden ondernomen — dit
streven van werkelijkheidszin getuigde. Een geringe be-
volking, gebrek aan kapitaal en behoefte aan weten-
schappelijk onderzoek op elk gebied, vormden en vormen
echter in vele gevallen de belemmeringen, welke staan
tussen de plannen van de vooruitstrevende leiding en de
verwezenlijking daarvan. Ook al stemden de bereikte
resultaten soms tot tevredenheid, zij stimuleerden eerder
de wens om tot een snellere bloei van Suriname te komen,
dan dat zij deze vervulden.

Wat bij een bezoek aan Suriname eveneens opvalt is
de grote belangstelling, dikwijls gegroeid tot genegenheid,
welke in alle lagen van de bevolking voor Nederland be-
staat. Ondanks de teleurstellingen, welke men in Suriname
soms heeft ondervonden, is er in de loop der tijden een
gevoel van verbondenheid ontstaan, dat voor de toekomstige
verhouding met Nederland van grote betekenis kan
zijn. Want deze verhouding is niet star; men zoekt naar
nieuwe vormen, welke recht doen aan de mogelijkheden
tot grotere zelfstandigheid welke dit land biedt. Duidelijk
blijkt, dat de wens tot verbondenheid door samenwerking
en het streven naar grotere zelfstandigheid geen tegen-
stelling vormen, maar eerder elkaars complement zijn.
Toeneming van eigen kracht, waartoe samenwerking op
economisch en ander gebied voor Suriname een noodzake-
lijke voorwaarde is, biedt de mogelijkheden tot grotere
zelfstandigheid in de ware zin van het woord.

Nederland kan in deze ontwikkelingsgang Suriname
zeer zeker waardevolle bijdragen leveren. In Nederland
heeft zich in de loop der jaren een fond van ervaringen
met de eigenaardigheden van de Surinaamse bodem en
natuur gevormd. Ons land heeft het wetenschappelijk
apparaat om de met de ontwikkeling samenhangende pro-
blemen, op welk gebied dan ook, te analyseren. Het heeft
de mensen, in alle richtingen en graden van geschoold-
heid, die bereid zijn de voor de stimulering van de welvaart
noodzakelijke arbeid te verrichten. Het zal, indien hiertoe
alle krachten worden ingespannen, de investeringen kunnen
financieren, zonder welke een snelle toeneming van het
levenspeil niet denkbaar is.

Gegeven de verhoudingen in en tussen Nederland en
Suriname, zal een ruime blik, een voortvarend optreden op
economisch gebied van ons land kunnen leiden tot inten-
sievare betrekkingen, welke Suriname en Nederland beide
ten goede zullen komen.

DE SURINAAMSCHЕ BANK, N. V.

Herengracht 577 - Amsterdam

Geeft gaarne inlichtingen en adviezen

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWINDVOERING EN EXECUTEEL

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statistics
published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

ROTTERDAMSCHЕ BANK

FINANCIERING
VAN IMPORT-
EN EXPORT-
TRANSACTIONEN

250 VESTINGEN
IN NEDERLAND

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

**Fa. A. O. Beuth van
Wickevoort Crommelin**
Amsterdam-Z. Tel. 25410
Cornis v. d. Lindenstraat 22
Verzekeringadviseurs.

LOD. S. BEUTH

specialist Gezins- en Oude-
dagsverzorging.

Adviezen inzake:

Pensioen-voorzieningen voor
Staf en Personeel.

Organisatie Bedrijfs- en Onder-
nemingspensioenfondsen.

Aanvulling en normalisatie van
bestaande regelingen.

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU A. L. F. LEVERINGTON

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontv. d. Bel.
Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz, Bel. jur.
N. A. Schol, Cand. Notaris.

Amsterdam:

te Helmersstr. 95 - Tel. 85508

Haarlem:

Ged. Oude Gr. 11 B - Tel. 12468

ADVERTEER
IN DE
ESB

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingен
Amsterdam (alleen Assurantie)

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het
oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK.

A. Jonkers, *Economisch perspectief van Suriname.*

Suriname ziet zich voor de volgende problemen gesteld: verstedelijking van de bevolking, arbeidstekort ten plattelande, onvoldoende gebruik van de grond en de natuurlijke rijkdommen, slechte behuizing en hygiëne, onvoldoende gezondheidszorg, tekort aan onderwijsmogelijkheden en onvoldoende communicatie. Gunstige factoren om Suriname meer in de economische wereldactiviteit te betrekken (in 1947 werd voor dit doel het Welvaartsfonds, dat gedurende 5 jaren telkenjare f 8 mln ter beschikking krijgt, ingesteld) zijn o.a. de huidige stand der landbouwtechniek, die voor verschillende producten nieuwe perspectieven opent en de revolutie, die zich in het Verre Oosten voltrekt, welke een grote beperking van de goederenstroom naar het Westen tengevolge heeft. Een bedrag van f 40 mln is echter niet toereikend om Suriname volledig te exploreren en de natuurlijke rijkdommen in exploitatie te brengen. Het Fonds kan echter de omstandigheden in het leven roepen, waardoor de risico's van investeringen worden verminderd. Mede om de monetaire consequenties van de ontwikkelingspolitiek te overzien is het nodig te komen tot een algemeen ontwikkelings- en financieringsplan.

Ir A. P. van der Vlies, *De ontwikkelingskansen van de Surinaamse landbouw en de mogelijkheden, welke daaruit voor Nederland kunnen voortvloeien.*

Na een analyse van de verschillende gegevens, die op de agrarische sector betrekking hebben, blijkt, dat bij de bestaande toestand de gunstige geografische en biologische factoren geheel wegvallen tegen de grote nadelen, welke worden veroorzaakt door de moeilijke, vaak vastgegroeide verhoudingen op sociaal en economisch gebied en door de enorme achterstand, welke is ontstaan door het gebrek aan behoorlijke research. De voorwaarden worden vervolgens aangegeven, waaraan zal moeten worden voldaan om de Surinaamse landbouw wederom tot ontwikkeling te brengen. Aan deze voorwaarden kan worden voldaan, aangezien de Nederlandse Regering t.a.v. de financiering en het afnemen van de producten tegen wereldmarktprijs hiervoor de zekerheid heeft gegeven: Het tempo van de ontwikkeling is onder de huidige omstandigheden afhankelijk van de mogelijkheid, welke voor Nederland bestaat om tot kapitaaltransfer over te gaan.

Prof. Ir W. F. Eysvoogel, *Mechanisatie van de landbouw in Suriname.*

De Nederlandse Regering heeft in Januari 1948 een commissie naar Suriname gezonden met de opdracht het geheel probleem van de mechanisch gedreven landbouw, zowel op nieuw in te polderen als op reeds in cultuur zijnde gronden, in beschouwing te nemen. De conclusie van de commissie luidde, dat mechanisch gedreven landbouw in Suriname goede perspectieven biedt, doch dat aan de eerste pogingen, door de vele onbekende factoren, waarmede men te doen zal krijgen, „ongetwijfeld risico's verbonden. Schr. gaat nu in dit artikel uitvoerig na, welke problemen zullen worden ontmoet bij en welke baten zijn te verwachten van de plannen tot mechanisatie van de Surinaamse landbouw.

J. A. Hartog en E. H. Mulder, *Het probleem van de devaluatie van de Surinaamse gulden.*

De transfer van de in Nederland ter financiering van de plannen tot ontwikkeling der Surinaamse volkshuishouding te lenen Sur. Crt stuit op moeilijkheden. Krachten zullen daarom in het werk moeten worden gesteld, welke de neiging hebben het passief saldo op de Sur. handelsbalans met Nederland te vergroten. De van sommige zijden gedane suggestie om daartoe de Sur. gulden te devalueren achten schr., na de gevolgen hiervan te hebben geanalyseerd, niet gewettigd.

SOMMAIRE.

A. Jonkers, *Perspectives économiques de la Guyane Hollandaise.*

Pour faire participer davantage la Guyane Hollandaise à l'activité économique mondiale, le stade actuel de la technique agricole qui ouvre de nouvelles perspectives pour plusieurs produits, forme e.a. un des facteurs favorables. La révolution qui s'accomplit en Extrême-Orient, causant une restriction considérable du courant des marchandises vers l'Ouest, en constitue un autre. Le „Welvaartsfonds Suriname" dispose des moyens propres à diminuer les risques d'investissements. L'établissement d'un plan général concernant le développement et le financement est de rigueur.

Ir A. P. van der Vlies, *Les moyens de développement en faveur de l'agriculture de la Guyane Hollandaise et les possibilités qui peuvent en résulter pour les Pays-Bas.*

L'auteur indique les conditions qui doivent être remplies afin de donner un nouvel essor à l'agriculture de la Guyane Hollandaise. Le gouvernement Néerlandais a constitué, en ce qui concerne le financement et l'achat des produits agricoles aux prix du marché mondial, une garantie pour la réalisation des conditions énumérées.

Prof. Ir W. F. Eysvoogel, *La mécanisation de l'industrie agricole en Guyane Hollandaise.*

L'auteur vérifie, d'une manière détaillée, les problèmes que réservent les projets de mécanisation de l'agriculture en Guyane Hollandaise ainsi que les avantages qu'on peut escompter.

J. A. Hartog et E. H. Mulder, *Le problème de la dévaluation du florin en Guyane Hollandaise.*

Les auteurs sont d'avis qu'ils ne disposent actuellement que de peu ou point d'indications justifiant une dévaluation du florin en Guyane Hollandaise.

SUMMARIES.

A. Jonkers, *Surinam's economic prospects.*

Favourable factors tending to have Surinam play a more important part in the economic world activity include the present technical position of agriculture, which opens new perspectives for various products, and the revolution in the Far East, which results in a considerable curtailment in the flow of goods to the West. The Surinam Welfare Fund may create the conditions for decreasing investment risks. It is necessary to draw up a general development and financing scheme.

Dr A. P. van der Vlies, *The chances of developing Surinam agriculture and the possibilities which may result therefrom for the Netherlands.*

An outline of the conditions which will have to be complied with in order to redevelop Surinam agriculture. With regard to the financing and sale of products at world market prices the Netherlands Government has guaranteed that the conditions mentioned by the writer will be met.

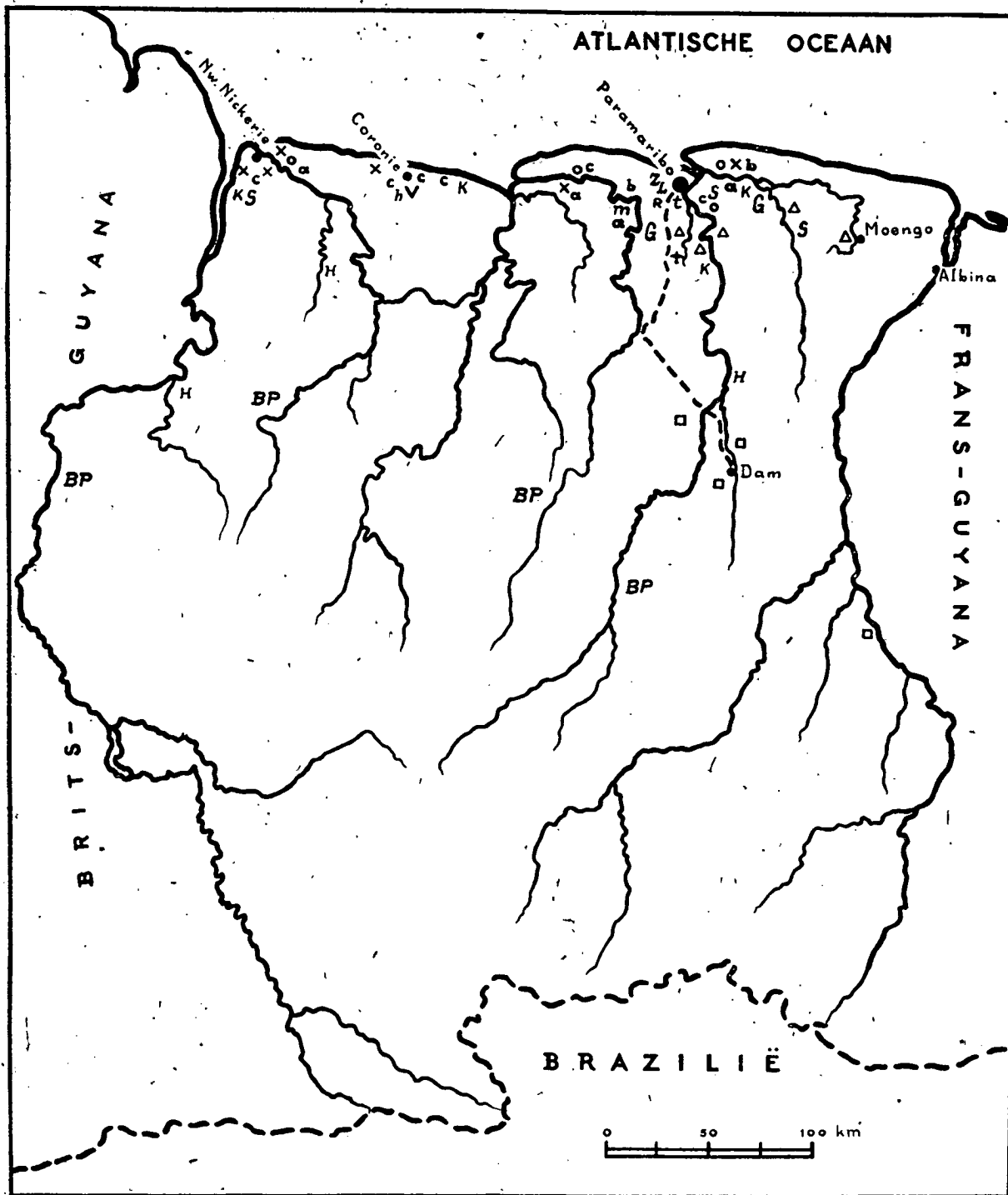
Prof. Dr W. F. Eysvoogel, *Mechanization of agriculture in Surinam.*

A detailed survey of the problems which will have to be faced and of the expected benefits of the plans for the mechanization of agriculture in Surinam.

J. A. Hartog and E. H. Mulder, *The problem of the devaluation of the Surinam guilder.*

The writers conclude that at the moment there are few or no indications justifying the devaluation of the Surinam guilder.

ECONOMISCHE KAART VAN SURINAME.

α = aardnoten	h = honing	O = sinaasappelen
BP = bosproducten	H = hout	S = suiker
b = bananen	K = koffie	t = triplexfabricage
Δ = bauxiet	L = lucifersindustrie	v = varkensfokkerij
c = cocosnoten	m = maïs	Z = zeepindustrie
□ = goud	R = runderfokkerij	+ = vliegveld
G = grapefruit	x = rijst	- - - = spoorlijn

ECONOMISCH PERSPECTIEF VAN SURINAME.

Op 20 Januari jl. is de Interimregeling voor Suriname in werking getreden. De betekenis hiervan is niet zozeer, dat Suriname autonomie verkreeg — autonomie had Suriname reeds lang — maar dat de meesterschap in eigen zaken niet meer is opgedragen aan de door de Kroon benoemde Gouverneur, met beperkte medezeggenschap van een volksvertegenwoordiging, doch aan een Regeringscollege, dat verantwoordelijk is aan een eigen vertegenwoordigend orgaan. Daarnevens is de medewerking van de Surinaamse Regering in de gemeenschappelijke zaken van het Koninkrijk geregeld.

Door deze hervorming is een zware taak op de schouders der Surinaamse organen gelegd, omdat het land nog in zo geringe mate tot ontwikkeling is gekomen. Evenwel valt deze overdracht van verantwoordelijkheid in een tijd, dat in Nederland nieuwe belangstelling voor dit rijkdeel groeiende is, hetgeen voor Suriname mogelijkheden opent, die tevoren niet bestonden.

Wat ten behoeve van een land, maar zonder medewerking en medeverantwoordelijkheid der landzaten, geschiedt, vindt over het algemeen weinig waardering. Onder het nieuwe bestel kunnen ontwikkelingsplannen niet worden uitgevoerd zonder medewerking van een op democratische grondslag verantwoordelijk landsbestuur; t.a.v. investeringen van particulieren zal over het algemeen met de landsorganen overleg moeten worden gepleegd. De politieke risico-factor, gelegen in het streven naar zelfstandigheid, is in landen met eigenmeesterschap geëlimineerd, hetgeen voor uitheemse beleggingen van niet te onderschatten betekenis is.

De welvaart vroeger.

De vaart der Noord-Nederlanders op de Guyana's dateert waarschijnlijk van het eind der 16e eeuw. Uit Spaanse bronnen is bekend, dat een Hollandse scheepsbevelhebber in 1597 een aanval deed op de Spaanse vesting aan de Orinoco. Abr. Cabiliau deed op zijn tocht van 1597—1598 Suriname aan. Zeker is, dat de schippers omstreeks 1600 gebruik maakten van een kaart van de kust van de Amazone tot de Orinoco. De Surinaamse kust en rivieren waren toen dus verkend. De ruilhandel met de Indianen leidde tot vestiging. In 1613 waren er twee Hollandse handelsposten in Suriname. In 1625 vestigden Fransen zich aan de Marowijne. Dat werd het begin van een reeks van kolonisatiepogingen van Fransen, Nederlanders, Portugese Joden en Engelsen. De Portugese Joden verschepten in 1650 reeds plantageproducten per Hollands schip. Van Nederlanders, die zich in 1652 aan de Marowijne en in 1654 aan de Commewijne vestigden, is bekend, dat ze zich aanstonds op de suikercultuur toelieden.

De Engelsen bezaten in 1667, het jaar waarin Abraham Crijnsen het land voor de Nederlanders veroverde, 500 plantages, waarvan 40 à 50 met suikermolens waren uitgerust.

In het tijdvak 1750—1775 vertegenwoordigde de uitvoer van dit gebied een waarde van f 265 mln. In het jaar 1800 produceerden 640 plantages grote hoeveelheden suiker, koffie, indigo, katoen en cacao.

De kentering medio 19e eeuw.

Voor hen die het vooroorlogse Indonesië kennen, en de daar heersende omstandigheden vergelijken met die van Suriname nu, is het moeilijk te begrijpen, dat dit land eens is beschouwd als de Nederlandse overzeese bezitting met de meest gunstige vooruitzichten.

In de op slavenarbeid gebaseerde welvaart kwam medio vorige eeuw een kentering. Een der oorzaken van de achteruitgang was de emancipatie. Deze humanitaire daad nam de basis van een zekere en goedkope arbeidsvoorziening weg.

Een andere-oorzaak was de opening van het Suezkanaal, waardoor de producten uit het Verre Oosten dichter bij de markten van het Westen werden gebracht.

Onder deze omstandigheden werden investeringen in de Oost aantrekkelijker en de grote financiële lichamen in het moederland, die zich toelieden op de financiering van tropische agrarische grootbedrijven, wendden zich af van de West. Niet alleen op het kapitaal maar ook op deskundige bedrijfsleiders en wetenschappelijke onderzoekers, die de ondergang van de Surinaamse grootlandbouw mogelijk hadden kunnen verhinderen, oefende Indonesië grotere aantrekkingskracht uit.

En tenslotte, de vrijgewordene grepen de kans, die de opkomende cacao-cultuur hun bood, gretig aan om eigen bedrijfjes te beginnen. Wel werd gepoogd het tekort aan te vullen door import van Aziatische emigranten, doch dit bleek uiteindelijk geen soulaas te bieden, want ook de Hindostanen en Javanen verkozen na hun contractperiode een vrij landbouwersbestaan boven loonarbeid.

Tot 1896 wierp de cacao-cultuur in groot- en kleinlandbouwbedrijven goede baten af. In 1895 bedroeg het aandeel der Creoolse bedrijfjes 13 pCt van de gehele cacao-export. Toen trad een scherpe daling der marktprijzen in en brak tot overmaat van ramp de krullotenziekte uit. Tien jaar later was de productie tot $\frac{1}{5}$ ingeschrompeld. Voordat bestrijdingsmethoden konden worden toegepast, waren de bevolkingsbedrijfjes, waarvan sommige tot de omvang van middenstandsbedrijven (12—20 ha) waren uitgegroeid, te gronde gegaan.

De vlucht uit de landbouw; balata, goud en bauxiet.

Inmiddels leek het, of de goudwinning voor de in het nauw gedreven kleinlandbouwers ruime arbeidsmogelijkheden zou bieden. De goudwinning is echter nooit van grote betekenis geworden. Pogingen voor machinale ontginningen zijn alle mislukt en ook de overheidsinspanning om het kleinbedrijf te stimuleren hebben gefaald. Redding bood de winning van balata. Balata, in 1865 ontdekt door A. Wildeboer, is het gestolde melksap van een boom van de familie der Sapotaceën. Het wordt gebruikt bij de vervaardiging van drijfriemen en voor de isolering van onderzeese kabels. De productie bedroeg in het topjaar 1913: 1.186 ton. De goud- en balatawinning leverden in de jaren 1908—1913 50 pCt van de totale exportwaarde (1880—1924: 30 pCt).

De totstandkoming der overzeese radioverbindingen heeft de vraag naar balata doen verminderen. Amerika en Europa nemen nog geregeld kleine hoeveelheden af (in 1948: 370 ton, in 1949: 70 ton). Het heeft echter zijn positie als voornaamste exportproduct moeten afstaan aan de bauxiet.

Het voorkomen van bauxiet werd het eerst vermeld door Du Bois in 1901. De economische waarde van deze grondstof voor de aluminiumfabricage werd eerst bekend toen de automobiel- en vliegtuigindustrie vraag deden ontstaan naar een licht en toch sterk metaal. Thans worden twee grote bedrijven geëxploiteerd door de Surinaamse Bauxiet Maatschappij, dochteronderneming van de Alcoa, en een door de Billiton Maatschappij. De productie ondervond een grote stimulans in de jongste wereldoorlog, toen Suriname een der voornaamste leveranciers van deze strategisch uiterst belangrijke grondstof werd.

Productie van bauxiet.

Jaren	Tonnen van 1.000 kg	Waarde in \$
1922	13.044	54.480
1930	263.015	1.315.075
1936	233.909	1.949.243
1939	504.062	ca 12.000.000

De afhankelijkheid van de bauxiet maakt de welvaart van Suriname wel uiterst kwetsbaar.

Uitvoer van Suriname.

(waarde in 1.000 S. gld.)

Producten	1944	1945	1946	1947	1948
Levende dieren	0,3	1	0,2	2	3
Voedingsmiddelen en dranken	117	278	1.432	3.423	2.325
Ruwe of onvoldig bewerkte grondstoffen (bijna uitsluitend bauxiet)	6.761	7.044	10.068	11.136	23.886
Bewerkte producten	2,1	9	12	21	30
Onbewerkt goud en zilver, gouden en zilveren munten	—	—	—	—	1.127
	6.880	7.432	11.514	24.582	27.372

In 1949 bedroeg, bij een totale uitvoer van Sur. f 34 mln, de uitvoerwaarde van bauxiet ruim Sur. f 25 mln en die van de landbouwproducten ruim Sur. f 5 mln.

De verstedelijking van de bevolking.

Een wat meer dan oppervlakkige studie van het bevolkingsprobleem van Suriname levert geen grond op voor de stereotype visie, dat de Creool per se afkerig zou zijn van landarbeid.

Economische motieven lagen ten grondslag aan zijn voorkeur voor andere arbeid. Daarbij kwam nog, dat de strenge familiedisdiscipline, die in het Creoolse landbouwersgezin wordt gehandhaafd, het voor de jongere generatie nog aantrekkelijker maakte om de onzekere en armoedige levensomstandigheden van de keuterboer te verruilen voor het lucratiever en meer sociale zekerheid biedend bestaan van loontrekkende in de mijnbedrijven.

Van 1908 tot 1922 nam het aantal Creoolse kleinlandbouwers wat toe; daarna slonk hun aantal weer enigszins. In 1932 doet de malaise in de bosbouwbedrijven zich voelen en tussen 1933 en 1940 stijgt de Creolenbevolking, die van de kleinlandbouw bestaat, van 13.869 tot 26.325. Het aandeel der kleinlandbouwers in de agrarische export is nog steeds stijgend.

Evenals de Hindostanen en Javanen zijn de Creolen zich meer op de cultuur van rijst en citrus gaan toeleggen. De vraag naar cultuurrijpe gronden is toegenomen (het tekort aan ingepolderde gronden bedraagt niettemin slechts 6.000 ha). Van de vruchtbare kuststrook van 10.000 km² is slechts 30.000 ha voor de landbouw in gebruik. Van de 200.000 zielen tellende bevolking was in 1938 34 pCt stadsbewoner. Van de Creoolse bevolking leefde 61 pCt in Paramaribo. Hieruit spreekt een mate van verstedelijking, die voor een agrarisch land uitzonderlijk hoog is en die ernstige sociaal-economische bezwaren oplevert.

Wil echter een deel van de jongere generatie bewogen worden terug te keren naar het platteland dan zal de gelegenheid moeten worden geboden tot het verkrijgen van goed gefundeerde landbouwbedrijven; die, mede dank zij een goede overheidszorg op landbouwwetenschappelijk gebied, een behoorlijk bestaansniveau en een redelijke bestaanszekerheid kunnen bieden.

De opgave nu.

Het probleem, waarvoor Suriname zich gesteld ziet, laat zich als volgt samenvatten:

1. verstedelijking van een onevenredig deel der geringe bevolking;
2. arbeidstekort ten plattelande;
3. onvoldoende gebruik van de grond;
4. onvoldoende kennis en gebruik van de natuurlijke rijkdommen;
5. slechte behuizing en hygiëne;
6. onvoldoende gezondheidszorg;
7. tekort aan onderwijsmogelijkheden;
8. onvoldoende communicatie, zowel binnenslands als met de buitenwereld.

Het onzekere en geringe arbeidsaanbod betekent uiteraard een extra risico voor investeringen in de grootlandbouwcultures. Uitbreiding van de suikerindustrie bijv. is herhaaldelijk bestudeerd, maar altijd afgestuit op het arbeidsvraagstuk. Dit gevoegd bij de onbekendheid

van het land en de onverdiend ongunstige reputatie die het verkreeg als gevolg van mislukking van met ontoereikend kapitaal en onvoldoende kennis geëntameerde objecten, maken kapitaalbezitters uitermate voorzichtig om in Suriname iets te wagen.

De grootlandbouw kon hierdoor niet tot ontwikkeling komen en wat er was schrompelde ineen. Suiker, eertijds een belangrijk exportproduct, moet worden geïmporteerd. De suikerfabriek Mariënborg moest door arbeidstekort haar aanplant inkrimpen; zij kon niet tot verjonging van haar aanplantmateriaal overgaan en kwam handen tekort voor een doeltreffende bestrijding van ziekten en plagen. De productie van deze fabriek, die in het oogstjaar 1937/38 12.500 ton bedroeg, was in 1947/48 slechts 2.960 ton.

Gunstige factoren.

De terughoudendheid ten aanzien van investeringen doet zich overigens ook met betrekking tot andere onontwikkelde landen voor.

De ontwikkelingsprogramma's voor de Engelse gebieden, de „technical assistance” schema's der Verenigde Naties in het kader van het zgn. „point four program” van President Truman beogen o.a. wegen te banen voor particuliere beleggingen, door inzicht te geven in de ontwikkelingsmogelijkheden van deze landen.

Voor Suriname werd in 1947 voor dit doel door de Nederlandse Regering het Welvaartsfonds Suriname ingesteld.

Het wil voorkomen, dat de omstandigheden gunstig zijn voor een breed opgezette poging om dit nog zo lege gebied meer in de economische wereldactiviteit te betrekken.

De huidige stand der landbouwtechniek opent voor verschillende producten nieuwe perspectieven. Voor de mechanisatie van de suikercultuur bijv. wordt een proef overwogen, die het mogelijk moet maken met een geringe uitbreiding van het aantal arbeiders een groter areaal in gebruik te nemen en een verveelvoudiging van de productie te bereiken. Voorlopige berekeningen maken aannemelijk, dat de kostprijs, die thans aanzienlijk boven de wereldmarktprijs ligt, tot een veel lager peil kan worden teruggebracht.

Ook in andere takken van landbouw kunnen arbeid-besparende werkmethodes met vrucht worden toegepast, terwijl landbouwwetenschappelijke steun de risico's binnen engere grenzen kan brengen.

Een andere voor Suriname's landbouw gunstige factor is hierin gelegen, dat de revolutie, die zich voltrekt in het Verre Oosten, een grote beperking van de goederenstroom naar het Westen ten gevolge heeft.

Het is niet te verwachten, dat de export van landbouwproducten uit die streken, die voor de oorlog grotendeels „hongerexport” was, de oude omvang zal bereiken. Een der economische gevolgen der politieke bewustwording zal waarschijnlijk zijn een grotere lokale consumptie van eigen voedingsgewassen. Ook de snel toenemende bevolking zal de exportmogelijkheden beperken. Deze omstandigheden werken mee aan tekorten op de wereldmarkten, welke door nieuwe productiegebieden dienen te worden aangevuld.

Verder zijn de biologische en geografische omstandigheden gunstig. Er is goede grond voor de verwachting, dat Suriname voor de voortbrenging van sommige belangrijke marktproducten betere kansen biedt dan bijv. sommige gebieden in Afrika, in welke grote kapitalen worden geïnvesteerd.

Het Welvaartsfonds.

Krachtens de wet, waarbij het Fonds is ingesteld, worden ten laste van de Nederlandse begroting gedurende 5 jaren telkenjare f.8 mln ter beschikking gesteld.

a. luchtkartering.

Het Welvaartsfonds heeft aanstonds de Noordelijke helft van het land doen luchtkarteren. Deze luchtkartering

is een uitermate nuttige grondslag voor het verdere onderzoek naar de mogelijkheden der oerproductie.

b. hout.

Tot de belangrijke rijkdommen van Suriname behoren de onmetelijke bossen.

De vooroorlogse houtexport, bestaande uit onbekapt, rondbekapt of vierkant bekapt hardhout, beliep slechts ca 5 pCt van de totale exportwaarde. De houtindustrie was uitsluitend ingesteld op de binnenlandse markt; de waarde van de export van bezaagd hout bedroeg in 1949 40 pCt van de houtexportwaarde (in dat jaar Sur. f 2,1 mln).

Het wereldhoutverbruik bestaat nu echter voor ca 90 pCt uit zacht hout. Het is zeer oneconomisch dit zacht hout in ruwe vorm over zee te vervoeren om het daarna te doen verwerken.

Dit geeft de grondstoffenleverende landen een kans op de vestiging van grote fabrieken van houtproducten. De firma Bruynzeel heeft in Paramaribo een triplex-fabriek ingericht, terwijl daarnaast een zagerij in productie is. Ook de firma Pont heeft een grote zagerij in bedrijf gesteld.

Voor de ontwikkeling van een houtindustrie moet zekerheid bestaan van grondstoffenvoorziening, zowel wat volume, soort, kwaliteit als wat regelmatigheid in levering betreft. Aan deze desiderata kan alleen worden voldaan door machinale bosexploitatie. De investeringen, die hiermede zijn gemoeid, zijn alleen economisch verantwoord voor grote boscomplexen met een regelmatige, gunstige samenstelling van de houtopstand.

Nu is het Surinaamse bos over het algemeen van zeer grillige samenstelling. Een voorlopige bestudering van de luchtkaarten heeft echter geleerd, dat bruikbare objecten wel vallen uit te scheiden. Indien nader onderzoek zulks bevestigt en de research naar de technische en chemische verwerkingsmogelijkheden gunstig uitvalt, kan dit een revolutie in Suriname's economie betekenen.

De inrichting van één pulpfabriek zou de handelsbalans een geheel ander beeld kunnen geven.

c. mijnbouw.

Ook het onderzoek naar het voorkomen van mineralen en de exploiteerbaarheid daarvan is tot dusverre niet systematisch aangepakt.

Een door het Welvaartsfonds gefinancierde wetenschappelijke expeditie heeft nieuwe belangrijke bauxietvoorkomens ontdekt. IJzerertsen komen in grote hoeveelheden voor. Vroegere onderzoeken hebben geen ontginningen ten gevolge gehad, omdat het erts niet aan de gestelde eisen voldeed. Het is echter geenszins uitgesloten, dat — evenals in Demarara — bruikbaar erts voorhanden is. Diamant heeft onlangs weer de aandacht getrokken door de vondst van 51 diamantjes. De plaats van oorsprong is nog niet ontdekt.

Een volledige geologische verkenning zal ook kartering van de Zuidelijke helft van het land nodig maken en, aanzienlijke sommen kosten.

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan van het Welvaartsfonds is slechts een fractie van de voor een volledig geologisch onderzoek benodigde bedragen uitgetrokken. Toch zal een dergelijk onderzoek, dat zich zal moeten uitstrekken over meer jaren, niet achterwege mogen blijven.

d. visserij.

Een andere sector der oerindustrie, die de aandacht heeft, is de visserij. De visserij verkeert in Suriname in een zeer primitief stadium. Een groot deel der gevangen vis kan door bederf als gevolg van ondoelmatig materiaal niet worden verkocht. Daardoor doet zich het merkwaardige feit voor, dat, hoewel het land veel goed viswater heeft, Paramaribo soms een tekort heeft aan vis.

Het Welvaartsfonds heeft een plan voor opvoering der visvangst doen opstellen; de mogelijkheden voor een vis-

meelindustrie zijn op het eerste gezicht gunstig en dienen nader te worden onderzocht.

e. landbouw.

De economische ontwikkeling in een tropisch land moet haar grondslag vinden in de landbouw.

Enige in betrekkelijk kort tijdsbestek uitvoerbare plannen zijn ontwikkeld, welke door hun opzet de moeilijkheden van het arbeidstekort omzeilen en die hefboomen kunnen worden voor de ontwikkeling van de gehele agrarische sector.

Aan het plan van de Commissie-Eysvoogel c.s. voor de vestiging van een aantal gemechaniseerde rijstbedrijven in een modern ingerichte polder van 5.000 ha, wordt in een ander artikel in dit nummer een uitvoerige beschouwing gewijd. Het plan is eigenlijk een aanloop om tot inpoldering van veel grotere oppervlakten te komen, waardoor het gehele werk wat omvang en betekenis aangaat zal kunnen worden vergeleken met de Zuiderzeewerken.

Het Welvaartsfonds neemt in de kosten van de eerste opzet deel met een bedrag van f 3,6 mln. De totale kosten zullen ongeveer f 20 mln bedragen. Het verschil kan op commerciële basis worden aangetrokken, aangezien het plan in zijn geheel rendabel is.

Het Lelydorplan beoogt de stichting van een groot aantal kleine en middelgrote boerenbedrijven in de directe omgeving van Paramaribo.

Het uitgekozen terrein is een bestaande polder, welke thans gedeeltelijk met struikgewas is overdekt. In het verleden is op deze grond met goed resultaat cacao, koffie, katoen, indigo en suiker verbouwd. Er zijn nu enige Hindostaanse en Javaanse boeren gevestigd, uit wier bedrijfsresultaten eveneens blijkt, dat de grond geschikt is voor de landbouw.

De bedrijven zijn zodanig gedacht, dat het risico van de boer zo gering mogelijk is. Naast voedselgewassen zullen handelsgewassen worden verbouwd, die in coöperatieve verwerkingsbedrijven zullen worden verwerkt. Ook veeteelt is in het schema opgenomen. In het kader van dit plan zal worden getracht een aantal stadsbewoners terug te brengen naar het platteland. Mogelijk zullen naast Creolen, Hindostani en Javanen ook Nederlandse boeren en Indo-Europeanen in het plan kunnen worden opgenomen. De bedrijven zullen groepsgewijs met machinale landbouwwerktuigen worden uitgerust.

Andere maatregelen ter verhoging van het rendement der agrarische productie zijn modernisering van bestaande polders en de oprichting van een citruscentrale ter verbetering van de verzorging van het citrusfruit.

Een cacaoepinière is ingericht, waarin door het „Imperial College for Tropical Agriculture” op Trinidad gekweekte variëteiten op een eigen manier worden vermenigvuldigd. Honderdduizenden hoogproducerende planten komen hierdoor beschikbaar. De verwachting is, dat de cacao-cultuur in Suriname hierdoor een nieuwe toekomst tegemoet kan gaan.

f. industrialisatie.

De „terug naar het land”-campagnes hebben nergens het resultaat gehad, dat er van werd verwacht en zo zal ook, al gaat een deel van de stadsjeugd zich toeleggen op het boerenbedrijf, voor een ander deel toch emplot moeten worden gevonden in de fabriek. De houtverwerkingsindustrie werd reeds genoemd. De oprichting van een vruchtenverwerkingsbedrijf staat op het programma. Naar mate de landbouwplannen vorderen zal er ruimte komen voor rijstpelmolens, verwerkingsinstallaties voor aardnoten, sojabonen, vezel e.d.

g. andere objecten.

Aandacht wordt besteed aan de verbetering van het verkeersplan voor de haven zijn uitgewerkt, enige binnenschepen voor het rivierverkeer zijn aangekocht.

Een Volkscredietbank, opgericht met kapitaal van het Welvaartsfonds, is op 1 Januari 1949 geopend.

Bedragen zijn beschikbaar gesteld voor cultuurbevordering, voor ziekenhuisbouw en voor verbetering der watervoorziening in de districten.

Voor de verbetering van de volkshuisvesting is de bouw van duizenden volkswoningen nodig. Een type woning is geconstrueerd, dat aan redelijke eisen van comfort voldoet. Van dit model zijn 700 woningen in aanbouw. Het Fonds neemt het onrendabele deel der bouwsom voor zijn rekening.

Een eerste proef met immigratie van arbeidersgezinnen uit het Caraïbische gebied is mislukt.

De pogingen om de arbeidsvoorziening der grootlandbouw weer op gang te krijgen worden echter voortgezet. En zo is er meer; praktisch is er geen terrein van sociaal-economische overheidszorg, waarin het Fonds de taak der Landsregering niet steunt.

Een algemeen ontwikkelings- en financieringsplan noodzakelijk.

Het is duidelijk, dat een bedrag van f 40 mln niet toe-reikend is om Suriname volledig te exploreren en de natuurlijke rijkdommen in exploitatie te brengen.

Het Fonds kan echter als een katalisator werken en de omstandigheden in het leven roepen, waardoor de risico's van investeringen worden verminderd, althans juister kunnen worden aanvaard.

Ook zijn de kansen op steun van internationale organisaties groter, wanneer Nederland, hoewel zelf in wederopbouw, door belangrijke fondsen beschikbaar te stellen, blijk geeft vertrouwen te hebben in Suriname's toekomst.

Bij dit alles dient in het oog te worden gehouden, dat in een maatschappij met een zo beperkt geldvolume als de Surinaamse een grote toevloed van kapitaal in een kort tijdsbestek ernstige monetaire spanningen kan veroorzaken.

Deze gevaren doen zich uiteraard niet of slechts tijdelijk voor, indien de beleggingen in korte tijd resulteren in een groter goederenaanbod. Maar een belangrijk deel der investeringen, die Suriname behoeft, zullen eerst op lange termijn een verhoogde goederenopbrengst geven. Het spreekt vanzelf, dat de uitzetting van het geldvolume, die kan worden toegelaten voor werken, die in een verdere toekomst hun volle productief effect sorteren, ruimer kan zijn naarmate de toevloed van beleggingen, die op korte termijn de goederenhoeveelheid vermeederen, groter en regelmatig is.

Uit een oogpunt van monetair beleid is het dus noodzakelijk t.a.v. investeringen selectief en planmatig te werk te gaan.

Het is ook van bijzonder belang, dat een voorzichtig begrotingsbeleid wordt gevoerd, opdat deficit-financieringen in de overheidssector tot een minimum beperkt blijven. Geheel zal dit wel niet te voorkomen zijn, wil de overheidsapparatuur zodanig kunnen worden verbeterd, dat ze voldoet aan de eisen, die de nieuwe ontwikkeling stelt. In elk geval moet in de eerste jaren een tekort op de kapitaaldienst worden verwacht. Mede om de monetaire consequenties van de ontwikkelingspolitiek te overzien, is het nodig te komen tot een algemeen plan, waarin o.a. de mogelijkheden worden gepeild, de prioriteiten worden aangegeven, een tijdschema van uitvoering wordt beraamd, het geldvolume wordt geschat, dat in verschillende stadia van uitvoering toelaatbaar is, de ontwikkeling der handels- en betalingsbalans wordt bevestigd, enz.

Het opstellen van een algemeen ontwikkelings- en financieringsplan staat op het programma van het Welvaarthsfonds. Zulk een schema moet uiteraard soepel zijn, zodat het kan worden aangepast, indien zulks nodig is. Het zal geen voorschrift kunnen zijn, maar wel een leidraad, van onschatbare waarde ook voor de beoordeling van de wijze, waarop de verdere openlegging van het land en de exploitatie van deszelfs natuurlijke hulpbronnen kunnen worden gefinancierd.

's-Gravenhage.

A. JONKERS.

DE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN DE SURINAAMSE LANDBOUW EN DE MOGELIJKHEDEN, WELKE DAARUIT VOOR NEDERLAND KUNNEN VOORTVLOEIEN.

In Nederland is er in brede kring weinig meer van bekend, dat Suriname eens tot de rijkste tropische landbouwgebieden ter wereld behoorde. Omstreeks 1700, toen Amsterdam de grote stapelplaats van tropische producten was, die elders in Europa goede aftrek vonden, werd in Suriname in het lage vruchtbare kustgebied, langs de rivieren en kreken, de ene plantage na de andere geopend. Eerst werd alleen suiker, later ook koffie verbouwd. Katoen en cacao vonden in steeds grotere hoeveelheden hun markt in Holland. Een goede maatstaf voor de bloei van de landbouwbedrijven in die tijd vormt het uitvoercijfer van de ongeveer 500 werkende plantages gedurende de periode van 1750-1775, toen voor f 265 mln aan toenmalige geldswaarde werd geëxporteerd. Aan scheepsvrachten werd naar schatting jaarlijks f 800.000 uitgegeven. Nauwelijks 100 jaar geleden was de uitsluitende vaart op Suriname bijna de nog enige bloeiende tak van handel en scheepvaart voor Amsterdam.

Stelt men hier tegenover het snelle economische verval tegen het midden en einde van de vorige eeuw en het feit, dat thans nog slechts een 40-tal plantages geheel of gedeeltelijk in bedrijf is, dan blijkt hieruit wel zeer duidelijk, dat het vertrouwen in de rendabiliteit van de Surinaamse landbouw in de laatste eeuw ernstig is geschokt. De snelle achteruitgang was toe te schrijven aan tal van oorzaken, die voor het ene deel lagen in de plotselinge wijziging der omstandigheden in Suriname zelf en die voor het andere deel berusten op het veranderde wereldbestel; oorzaken, die, omdat ze buiten het bereik van de geïnteresseerden in Suriname lagen, toentertijd onmogelijk konden worden weggenomen.

Met de grote trek van het Nederlandse kapitaal en de leidinggevende krachten naar Indonesië, waar de verhoudingen mede door de opkomst en de intensivering van het verkeer, zoveel gunstiger lagen, verloor Suriname haar min of meer monopolistisch karakter. Als gevolg hiervan nam de belangstelling voor het gebiedsdeel gaandeweg af, hetgeen tenslotte gedurende een lange reeks van jaren tot een verwaarlozing van het land leidde. Al deze tijd heeft het door gebrek aan voldoende middelen de steun van het toegepast wetenschappelijk onderzoek in het algemeen en die van geoutilleerde proefstations in het bijzonder moeten ontberen. Gebrek aan geld, arbeid, een in alle opzichten verwaarloosde en ondoelmatige outillage en het verkleefd zijn aan verouderde landbouwmethodes maakten voorts, dat mislukkingen en calamiteiten in de cultures niet uitbleven. Bij de eenzijdig ontwikkelde economie gaf dit niet alleen tot ernstige gevolgen in het land zelve aanleiding, maar ze namen ook alle vertrouwen in de rendabiliteit van het land weg.

Stelt men zich met dit beeld voor ogen de vraag, of en met welke kans van slagen de landbouw in Suriname wederom tot ontwikkeling kan worden gebracht, dan kan men bij het beantwoorden daarvan twee wegen bewandelen. De ene weg volgend, kan men in finesses de oorzaken opsporen, die tot het verval hebben geleid en trachten tot een oplossing te komen door na te gaan in hoeverre bij het wijzigen van de omstandigheden een mogelijke verbetering in de bestaande toestand kan worden gebracht. Bij de andere weg, welke in het hieronderstaande zal worden gevolgd, wordt de geschiedenis zoveel mogelijk buiten beschouwing gelaten. Op grond van de feitelijke omstandigheden zal worden nagegaan, wat er van de verschillende factoren, die het productieproces, in casu de landbouw, beïnvloeden, bekend is. Immers, van de mate van de kennis van deze factoren hangt de nauwkeu-

righeid af, waarmede de mogelijkheden en de risico's, m.a.w. de kans van slagen, kan worden geschat. Deze wordt daarnaast echter op gelijke wijze beïnvloed door de mate van zekerheid, waaronder ook voor de toekomst de te telen producten, waaronder worden afgezet.

Om niet te veel buiten het korte bestek dezer verhandeling te geraken, zal niet op de technische details van de het productieproces bepalende factoren worden ingegaan, maar zal ermede worden volstaan telkens het complex van factoren, dat een afzonderlijk milieu vormt, in het kort te bespreken.

Het geografisch milieu.

Geografisch ligt Suriname in het grensgebied tussen de twee Amerika's gunstig, terwijl de afstand tot het consumptiegebied in Europa niet groter is dan van welk ander tropisch land van enige omvang. Het land van Suriname, dat voor de landbouw in aanmerking komt, wordt doorsneden door diepe, deels voor zeeschepen bevaarbare rivieren, die vaak over grote afstanden parallel aan de kust lopen en bovendien op verschillende plaatsen onderling door kreeken met elkaar zijn verbonden. Dit levert voor een areaal aan grond van rond 2½ miljoen ha het niet te onderschatten voordeel van goedkoop watertransport op.

Het biologisch milieu.

Dit milieu wordt bepaald door bodem en klimaat. Het klimaat is, hoewel tropisch, zeer draaglijk en levert, zoals zulks uit de geschiedenis is gebleken, en zeker bij de huidige stand van de medische wetenschap, zelfs voor een blijvende vestiging van Europeanen geen bezwaren op.

In de oude en jonge kustvlakten is de grond van de jonge kustvlakte van circa 1 miljoen ha, die rijstopleugsten aflevert, welke tot de hoogste ter wereld behoren, kunnen hoge verwachtingen worden gekoesterd. Wetenschappelijk is van deze gronden echter betrekkelijk weinig bekend. Een nauwkeurig bodemonderzoek, proefnemingen op landbouwkundig gebied in het algemeen en op cultuurtechnisch gebied in het bijzonder, zijn daarom van het allergrootste belang, om over het productieve vermogen en het gebruik dezer gronden een juist inzicht te krijgen.

Zonder voorafgaande inpoldering zijn deze gronden voor de landbouw echter waardeloos. De aanleg van deze polders is, omdat zij aan hoge waterstaatkundige eisen moeten voldoen, betrekkelijk kostbaar. Zij moeten n.l. zodanig worden ingericht, dat de wateraf- en toevoer zodanig kan worden geregeld, dat de landbouw van het water het grootst mogelijke profijt heeft en het voor de bedrijfsvoering een zo gering mogelijk risico oplevert. De ervaring, welke tot nu toe in dit opzicht in Suriname is opgedaan, is bepaald onvoldoende, om met zekerheid te kunnen zeggen, op welke wijze de waterverdeling voor de verschillende gewassen moet plaats hebben. Het is op grond van de bestaande gegevens dan ook onmogelijk, om in een exact cijfer uit te drukken, tot welke verhoogde opbrengst-resultaten een gunstige waterverdeling zal kunnen leiden.

Over de samenstelling en de gebruiksmogelijkheden, welke behoren tot de oudere, savannahgebied, is zo goed als niets bekend. Hoewel het zeker is, dat de bodem in dit gebied zeer arm is, wil dit niet zeggen, dat hij, gezien de gunstige klimatologische omstandigheden, bij een juiste behandeling en bemesting niet rendabel en mogelijk zelfs niet zeer rendabel is te maken. De kansen, om de landbouw in deze savannah's met succes te bedrijven, zijn in tegenstelling tot de jonge kustvlakte zonder voorafgaand wetenschappelijk, praktisch en methodisch on-

derzoek uitermate gering. Zolang de resultaten van dit onderzoek niet vaststaan, valt dus het voordeel, dat in deze vlakten geen dure inpolderingen nodig zijn, weg.

Het economisch milieu.

Zowel de maatschappelijke als de economische structuur van Suriname kenmerken zich door een grote eenzijdigheid. Opmerkelijk is, dat in dit agrarisch land, inclusief de plantages, slechts rond 30.000 ha bouwland aanwezig is, rond $\frac{1}{3}$ van de bevolking of ruim 70.000 zielen in de hoofdstad Paramaribo woont, slechts circa $\frac{1}{3}$ daarvan in de landbouw werkzaam is en 85 pCt van de totale exportwaarde wordt ingenomen door de bauxiet. In 1948 werd de landbouwproductie ruw geschat op rond f 13 mln Sur. Crt, waarvan f 2 mln voor de grote en f 11 mln voor de kleine landbouw, terwijl voor rond f 3 mln Sur. Crt werd uitgevoerd, dit tegenover een import van f 8 mln aan voedingsmiddelen en dranken, waarvan circa 75 pCt uit essentiële voedingsmiddelen bestond. Opvallend is voorts, dat Suriname's landbouw grotendeels als monocultuur wordt bedreven; men baseert zich dus in het algemeen op de verbouw van één gewas, hetgeen de landbouwbedrijven uiterst kwetsbaar maakt.

Een analyse van de verschillende gegevens, welke op de agrarische sector betrekking hebben, leidt tot de volgende gevolgtrekkingen:

1e. het binnenlandse consumptieve vermogen laat voor een uitbreiding van de landbouw slechts weinig ruimte toe, zodat bij een verhoogde landbouwproductie reeds dadelijk naar afzet in het buitenland moet worden gezocht;

2e. er is gebrek aan doelmatig ingepolderd land. De hoge kosten, welke daaraan zijn verbonden, kunnen niet in voldoende mate door Suriname worden opgebracht;

3e. door onvoldoende middelen werd het landbouwkundig en wetenschappelijk onderzoek jarenlang verwaarloosd. Door de geringe gebreken van de landbouwvoorziening in het verleden, de gebrekkig ingerichte polders en het systeem van de monocultures, zijn de risico's in de landbouw dermate groot, dat een groot deel der bevolking een uiterst pover bestaan in de stad Paramaribo verkoos boven het leven op het platteland;

4e. het hierdoor ontstane tekort aan goedkope landarbeiders heeft er toe geleid, dat de grotere landbouwbedrijven in verval raakten en plaats maakten voor de kleine landbouw, die evenwel door de omstandigheden gedwongen, niet boven het keuterbedrijf kon uitgroeien.

Tracht men uit het bovenstaande ten aanzien van de ontwikkelingskansen van de landbouw een conclusie te trekken, dan blijken bij de bestaande toestand, de gunstige geografische en biologische factoren, die in het voordeel zijn, geheel weg te vallen tegen de grote nadelen, welke worden veroorzaakt door de moeilijke, vaak vastgegroeide verhoudingen op sociaal en economisch gebied en verder door de enorme achterstand, welke is ontstaan door het gebrek aan een behoorlijke research.

Het doorbreken van de kwade kansen zal slechts mogelijk zijn, wanneer aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Door het beschikbaar stellen van kapitaal en deskundige arbeid kunnen maatregelen worden getroffen, om zowel het geografisch als het biologisch milieu in optimale omstandigheden te brengen, hetgeen kan worden bereikt door de bestaande waterwegen te verbeteren, kanalen en doelen op de juiste polders te behouden en door de landbouw op de juiste wijze te behandelen.

Tegelijkertijd en hiermede samenhangend zal slechts door wetenschappelijk en praktisch onderzoek in het algemeen en van civieltechnisch en landbouwkundig onderzoek in het bijzonder zijn vast te stellen, welke landbouwmethodes het meest nuttige effect zullen opleveren. Hand in hand gaan hierbij de vraagstukken, op welke wijze aan het arbeidstekort ten plattelande kan worden tegemoetgekomen door naar arbeidsextensieve bedrijfsvoor-

men te zoeken en na te gaan, in hoeverre door inschakeling van landbouwmachines het tekort aan handen in speciale perioden kan worden aangevuld en in hoeverre zij er toe kunnen bijdragen, om de jaarlijks beschikbare arbeidsuren van het boerengezin zo effectief en regelmatig mogelijk over het jaar verdeeld, te benutten.

Een uitwerking van dit vraagstuk, waarbij uiteraard door het ontbreken van voldoende gegevens een grote reserve in acht moet worden genomen, heeft tot de conclusie geleid, dat het mogelijk moet worden geacht, om met inschakeling van landbouwmachines in de jonge kustvlakte rendabele bedrijven, die grotendeels op gezinsarbeid berusten, te stichten, variërend van 8-80 ha bruto. Bij deze studie werd deels gesteund op de beschikbare Surinaamse gegevens en ervaringen en deels op de ervaring, welke in vergelijkbare gebieden en bij gelijksoortige objecten elders is opgedaan.

Wat de gewassenkeuze betreft, bieden de kleinere en middelgrote bedrijven, welke werden ontworpen, uiteraard meer variatiemogelijkheden dan de grote sterk gemechaniseerde bedrijven. Het tekort aan landarbeiders, evenals de onvoldoende wetenschappelijk landbouwkundige kennis en praktische ervaring, nopen er voorschots toe de bedrijfsschema's zo eenvoudig mogelijk te houden en ze naast veeteelt voor de natuurlijke bemesting voornamelijk te baseren op de verbouw van eenjarige gewassen, zoals rijst, maïs en oliehoudende zaden. Niettemin vereisen deze in opzet zo eenvoudig mogelijk gehouden mechanische landbouwbedrijven op technisch, economisch en sociaal gebied reeds zulke grote voorzieningen, dat zij — afgemeten naar moderne begrippen — als niet gering en naar die van Surinaamse begrippen zelfs als zeer aanzienlijk moeten worden beschouwd, zodat van economisch standpunt uit bezien, zij slechts kunnen worden opgebracht, wanneer kan worden teruggevallen op de steun en het bestaan van een voldoende aantal levensvatbare bedrijven. Dit schept de noodzaak om — wil hieraan tegemoet worden gekomen en wil men bevorderen, dat de landbouwontwikkeling een gezonde kans van slagen krijgt — al dadelijk min of meer in het groot tot inpoldering, ontginning en vestiging van op coöperatieve grondslag samenwerkende landbouwbedrijven over te gaan. Ook dan zal het economisch verantwoord zijn, om de uitgaven te doen, welke vereist worden voor het opbouwen van een doelmatige outillage en research, die de grondslag moeten vormen voor het intensiveren van de bedrijven en het oplossen van de problemen, welke samenhangen met de verwerking van geteelde landbouwproducten tot houdbare producten van goede en constante kwaliteit.

Het moet als een gelukkige omstandigheid worden beschouwd, dat de Nederlandse Regering, steunend op het initiatief, dat hierbij van het Welvaartsfonds van Suriname en van de Nederlandse boeren is uitgegaan, ten aanzien van de financiering en ten aanzien van het afnemen van de producten tegen wereldmarktprijs de zekerheid heeft gegeven, dat aan de voorwaarden, zoals deze hierboven zijn uiteengezet, kan worden voldaan. Hierdoor is een hechte grondslag gelegd, welke voor de Surinaamse landbouw een gezonde kans biedt, om tot een snelle ontwikkeling te komen.

Zoals uit het voorgaande voldoende moge blijken, kan van het complex van problemen, dat de Surinaamse landbouw beheerst, geen doeltreffende studie worden gemaakt, wanneer niet tegelijkertijd tot uitvoering van de projecten, waarin de vernieuwende ideeën zijn verwerkt, wordt overgegaan. Al doende moet er dus gestudeerd worden. Dit brengt ongetwijfeld risico's met zich, die weliswaar bij een juist beleid tot normale proporties kunnen worden teruggebracht, maar die niettemin genomen moeten worden, wil men bereiken, dat de lacune in de kennis omtrent de Surinaamse landbouw in de kortst mogelijke tijd wordt opgevuld. De omstandigheid,

dat het mogelijk wordt geacht om onder de minimaal te stellen eisen uitvoering te geven aan het stichten van bedrijven, die reeds bij het begin redelijk renderen, levert ten aanzien van de later te verwachten rendabiliteit het zeer grote voordeel op, dat van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek niet anders dan goed profijt kan worden verwacht. De enorme productievermeerderingen, welke nl. elders ter wereld als resultaat van het wetenschappelijk landbouwonderzoek werden verkregen, wettigen ten volle de verwachting, dat ook in Suriname deze research niet alleen de rendabiliteit der bedrijven, doch ook de credietwaardigheid van het land aanmerkelijk zal kunnen verhogen.

Van de resultaten, welke met de gemoderniseerde landbouwbedrijven in de komende jaren in Suriname worden bereikt, zal het afhangen, in welke mate in de toekomst de landbouw in dat land op de steun van het particulier initiatief en die van de Nederlandse kapitaalmarkt zal kunnen rekenen. Het tempo, waarin de ontwikkeling kan plaatsvinden, wordt onder de huidige omstandigheden afhankelijk gesteld van de mogelijkheid, welke voor Nederland bestaat om tot kapitaaltransfer over te gaan en welke gebonden is aan de ruimte, welke de betalingsrekening met Suriname daarvoor toelaat. Het is duidelijk, dat, wanneer naast een afzet van de Surinaamse landbouwproducten naar Nederland, er ook nog een kapitaaltransfer op enigszins belangrijke schaal moet plaatsvinden, dit Suriname van zijn kant voor de noodzaak stelt om zoveel mogelijk in Nederland te kopen. De directe en indirecte voordelen, welke hieruit voor de Nederlandse handel en industrie en ook voor de Nederlandse werkkrachten kunnen voortvloeien, zijn in bescheiden mate op korte termijn te realiseren; zij kunnen op lange termijn zeker tot belangrijke proporties uitgroeien. Met nadruk dient er op te worden gewezen, dat, om dit doel te bereiken van Nederlandse exporteurszijde meer aandacht en zorg dan tot nu toe moet worden besteed aan de thans nog kleine en ongetwijfeld moeilijke Surinaamse markt en dat door het opdoen van zoveel mogelijk kennis omtrent het land meer begrip moet worden opgedaan van de bestaande omstandigheden. Wanneer in deze zin een behoorlijke en goed gerichte activiteit wordt ontplooid, zullen de voordelen, welke uit deze samenwerking kunnen voortvloeien, niet alleen aan Suriname, maar zeker ook in even grote mate aan Nederland ten goede komen.

's-Gravenhage.

Ir A. P. VAN DER VLIES.

MECHANISATIE VAN DE LANDBOUW IN SURINAME.

Wil men een inzicht krijgen in de problemen, waarvoor de Surinaamse landbouw is gesteld, dan is het nodig iets te weten van de bodemkundige gesteldheid van dit Rijksdeel. De economische structuur toch hangt daarmee ten nauwste samen en deze is weer onverbreeklijk verbonden met de landbouwproductie.

Aan de Noordkust van het Zuidamerikaanse vasteland gelegen bestaat Suriname, wanneer men van de zee landinwaarts gaat, uit drie duidelijk onderscheiden zones: een volkomen vlakke, zeer moerassige kustvlakte, een oudere gordel, die iets hoger ligt en reeds enig relief vertoont, en een uitgestrekt heuvelland met verspreide lage bergtoppen. De waterscheiding met het Amazone-stroomgebied is tevens de staatkundige grens met Brazilië en het land heeft als gevolg daarvan een betrekkelijk eenvoudige vierkante vorm. De beide grensrivieren, de Marowijne en de Corantijn, ontspringen op de waterscheiding; de bronnen der door het land zelf stromende rivieren, waarvan de Suriname-rivier de voornaamste

is, liggen noordelijker. Het heuvelland is sterk verbrokkeld en met zwaar bos bedekt; het is daardoor, behalve langs de rivieren, praktisch ontoegankelijk.

Voor de landbouw is voorlopig alleen van belang de kustvlakte, die zich evenwijdig aan de kust uitstrekt en zich van 20 km, bij de grens met Frans Guyana, verbreedt tot 40 à 50 km bij de grens met het Engelse deel van dit kustland. Het achterliggende gebied, dat meer dan 90 pct van Suriname omvat, is voorlopig alleen van belang door het in aanzienlijke mate voorkomen van bauxiet en door de houtrijkdom, twee belangrijke steunpilaren van Suriname's economie.

In deze kustvlakte, die uit zware klei bestaat, plaatselijk doorsneden door uit zand opgebouwde oude strandwallen, wordt sedert de 17e eeuw plantagelandbouw gedreven. De plantages strekken zich langs de Suriname-rivier en haar affluente uit en in vroeger jaren ook langs enkele andere rivieren. Hun opzet is eenvoudig: men omdijkte een strook oeverland, groef er afwateringssloten in en loosde door een eenvoudig uitwateringssluisje bij eb op de rivier.

Deze plantages zijn tegenwoordig, behalve die langs de Suriname-rivier en haar affluente de Commewijne, geheel verlaten, en ook in dit centrale gedeelte van Suriname, dat voor het transport der producten het gunstigst is gelegen, ziet men tussen de nog in exploitatie zijnde ondernemingen, vele andere waar de met slingerplanten overgroeide koffiebomen een trieste indruk maken. Oorzaak: gebrek aan arbeidskrachten; de geringe bevolking van Suriname is bij lange na niet in staat de arbeidskrachten te leveren voor de arbeidsintensieve cultures (tegenwoordig praktisch de plantjes en een klein oppervlak suiker), die op de plantages worden gedreven.

Sedert het begin van deze eeuw heeft zich echter in het uiterste Westen van deze zelfde vlakte een geheel ander type landbouw ontwikkeld. Hindostaanse arbeiders, geworven voor de plantages, vestigden zich daar toen hun contract was afgelopen. Zij legden met steun van het Gouvernement polders aan en verbouwden daarin rijst. De hoge rijstprijzen, die van het begin van de tweede wereldoorlog af gelden, hebben hun welvaart gebracht en er wordt dus sterke aandrang uitgeoefend om door aanleg van nieuwe polders verdere mogelijkheden voor deze rijstcultuur te scheppen. Een deel van het door Nederland beschikbaar gestelde Welvaartsfonds zal voor deze polderaanleg worden gebruikt.

Toch heeft ook deze vestiging, die op zichzelf beschouwd een groot succes is geworden en zich reeds heeft uitgebreid tot 6.000 ha, het land Suriname als geheel slechts weinig baat gebracht. Rijstcultuur, wanneer zij op tropische wijze wordt gedreven, brengt per hoofd slechts weinig op en laat gewoonlijk slechts een gering overschot voor export. Dat landen als Burma en Siam aanzienlijke rijstexporten kenden in het verleden, zegt in dit verband weinig; de sociale toestanden in deze landen waren zodanig, dat de credietgever de verbouwde rijst kon uitvoeren, ook, wanneer voor de bevolking slechts minderwaardig voedsel overbleef.

In Nickerie, zoals het Surinaamse rijstland heet, bewerkt een Hindostaanse familie met 4-8 kinderen een oppervlakte van 2 à 3 ha, wanneer dit, zoals tot voor enkele jaren het geval was, met de hand moet geschieden. Worden ossen gebruikt, zoals met de stijgende welvaart meer en meer gebruikelijk wordt, dan kan deze oppervlakte toenemen tot 5 ha. Ook bij de goede opbrengst van 30 quintaal padi (gedorst graan) per ha (hetgeen gelijk staat met 1.800 kg witte rijst per ha) betekent dit per hoofd van de landbouwende bevolking slechts 500 resp. 1.000 kg per jaar, dus per hoofd van de consumerende bevolking aanzienlijk minder. In 1946 bedroeg de rijstproductie over geheel Suriname per hoofd van de bevolking ca 165 kg witte rijst. Er is dan ook slechts een beperkt overschot voor uitvoer beschikbaar. Eerst

wanneer de tractor wordt ingevoerd, kunnen grotere oppervlakten worden bewerkt en kan de voor uitvoer beschikbare hoeveelheid een belangrijke bijdrage gaan leveren tot het deviezenvermogen.

Inderdaad ziet men, dat in de laatste jaren van het verdiende geld tractoren worden gekocht; een vijftigtal van deze werktuigen is thans in Nickerie aanwezig. Doch met het aanschaffen van tractoren is men er niet. Ten eerste vergt de tractor een deskundig onderhoud, waaraan thans nog veel ontbreekt, doch bovendien vormt, wanneer men meer land in cultuur neemt, al spoedig ook het oogsten een probleem. En als men ook daarvoor kostbare werktuigen gaat aanschaffen, treedt de noodzakelijkheid op de voorgrond, om het land intensiever te benutten en te trachten na de rijstooft in de op de regentijd volgende drogere maanden een tweede oogst van het veld te halen. Dit brengt echter verschillende landbouwkundige en cultuurtechnische moeilijkheden mede en de kansen hiervan kunnen dan ook alleen worden beoordeeld, als het gehele probleem met al zijn facetten in ogenschouw wordt genomen.

De Nederlandse Regering heeft dit ingezien en in Januari 1948 een commissie naar Suriname gezonden, bestaande uit de landbouwkundige ingenieurs Van Beukeering en Verhoog, benevens schrijver dezes, met opdracht het gehele probleem van de mechanisch gedreven landbouw, zowel op nieuw in te polderen als op reeds in cultuur zijnde gronden, in beschouwing te nemen. Na een verblijf van drie maanden in Suriname bracht de commissie in Augustus 1948 rapport uit. De conclusie luidde, dat mechanisch gedreven landbouw goede perspectieven biedt, doch dat aan de eerste pogingen, door de vele onbekende factoren, waarmede men te doen zal krijgen, ongetwijfeld risico is verbonden. Aangeraden werd daarom gebruik te maken van een reeds gedemonstreerde bereidheid bij verschillende Nederlandse boeren om naar Suriname te emigreren. Als vaststaand kon toch worden aangenomen, dat de gemechaniseerde landbouw alleen succes zou hebben, indien zij werd aangevat door boeren, die met deze landbouw in de gematigde luchtstreek in alle opzichten vertrouwd waren. Tevens gaf de commissie in overweging om zo spoedig mogelijk een rijstproefstation in te richten, dat zowel de bevolking van Nickerie als de nieuw op te richten bedrijven van advies kan dienen.

De Regering heeft zich verder doen voorlichten omtrent de geldelijke consequenties van een dergelijk ondernemen door een commissie van deskundigen onder voorzitterschap van de Directeur-Generaal van de Landbouw Ir C. Staf. Het advies van deze commissie heeft er toe geleid, dat in Augustus 1949 de „Stichting voor de Ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname" werd opgericht, die thans haar werk is begonnen. Inmiddels werd in Suriname een proefpolder van 200 ha aangelegd, die thans nagenoeg gereed is en waarvan 100 ha reeds ontgonnen en in cultuur zijn gebracht.

Wat stelt deze Stichting voor de Ontwikkeling van de Machinale Landbouw zich nu voor?

Aangevangen zal worden met het aanleggen en ontginnen van een polder van 5.000 ha, ca 30 km ten Oosten van de bestaande vestigingen in Nickerie. Nederlandse boeren zullen bij de ontginningswerkzaamheden assisteren en zich, wanneer de kinderziekten zijn overwonnen, als zelfstandige boeren in deze nieuwe polder vestigen. Men hoopt dit binnen vijf jaar te bereiken. Blijkt dan, dat een dergelijk ondernemen rendabel is (de opgestelde becijferingen wijzen dit uit, doch het bewijs kan uiteraard alleen in de praktijk worden geleverd), dan zal men regelmatig met de aanleg van dergelijke polders voortgaan, met als eerste doelstelling een oppervlakte van 50.000 ha, (d.w.z. ongeveer de grootte van de Noord-Oost polder der Zuiderzeewerken).

Oppervlakkig gezien kan dit doel dus eerst na vele

jaren worden bereikt. Men dient zich echter wel te realiseren, dat hier, zoals overal, de eerste schreden de moeilijkste zijn. De streek is geheel onbewoond en vrij ver van de bewoonde wereld verwijderd. Dit is noodzakelijk, omdat men de gevestigde bevolking ook ruimte van uitbreiding moet laten. Alleen reeds het oprichten van een doeltreffende uitvoeringsorganisatie zal tijd en geld eisen. Verder zal bij de ontginning ongetwijfeld leergeld moeten worden betaald; ondanks een nauwkeurige bestudering van het vraagstuk zal men op vele moeilijkheden stuiten. Overhaasting is in een dergelijk geval fataal en zou trouwens in strijd zijn met onze beste nationale karaktertrekken.

Voor de volgende polders gelden deze bezwaren in steeds mindere mate en deze zullen dus in veel sneller tempo tot uitvoering kunnen komen. Naar ruwe schatting zal de 50.000 ha kunnen worden bereikt in 15 jaar.

Zoals vanzelf spreekt zal dan ook de vestiging een ander karakter aannemen. Voor de eerste polder wordt een scherpe selectie toegepast, doch daartegenover wordt de boeren, die aan het werk deelnemen, voorlichting, geneeskundige verzorging en een beperkt inkomen gegarandeerd; zolang zij niet zelfstandig kunnen werken. Voor de volgende polders zal dit in steeds mindere mate nodig zijn en al spoedig zal men een gereedkomende polder kunnen openstellen voor gegadigden zonder verdere bijzondere maatregelen. De Nederlandse boer, die niet met dit land bekend is, kan dan immers een jaar bij één der reeds gevestigden gaan werken om met alle knepen van de gemechaniseerde landbouw in de tropen bekend te raken. Op deze wijze zullen ook de inwoners van Suriname automatisch gelegenheid krijgen om een boerderij in de nieuwe polders te verwerven.

Thans nog iets over de problemen, die zullen worden ontmoet, en de baten, die bij het slagen van deze onderneming zijn te verwachten.

Mechanisch gedreven rijstbouw is met de tegenwoordig ter beschikking staande landbouwmachines zonder enige twijfel mogelijk. In de Verenigde Staten van Noord-Amerika wordt langs de Golf van Mexico (in het bijzonder in Texas en Louisiana) rijst verbouwd. Alles geschiedt daar mechanisch: het bewerken van het land, het zaaien, het oogsten, het dorsen en het drogen. Zelfs worden tegenwoordig belangrijke oppervlakten bezaaid vanuit de vlieg-machine. Het feit, dat rijst in water groeit, levert daarbij geen bezwaar op; ook bij het oogsten met de hand wordt het veld enige weken vóór de oogst drooggelegd. En wanneer het seizoen niet medewerkt en de herfst regenrijk is (zoals het geval was tijdens het bezoek van schrijver), ondervindt het oogsten slechts weinig stagnatie. Men wacht slechts tot de aren door de zon zijn gedroogd; de zware oogstmachines, die op grote rubberbanden lopen, kunnen door het water rijden zonder te blijven steken.

Voor een rijstaanplant zijn zowel bevloeiing als afwatering nodig; hierbij zal men in Suriname geen bijzondere moeilijkheden ontmoeten. De regenval in de zgn. grote regentijd (Mei-Sept.) is zwaar en bevloeiing zal dan ook slechts het karakter van een aanvulling in droge jaren dragen. Zij is met een eenvoudige pompinstallatie uit de kanalen te verwezenlijken. Voor de afwatering van de met rijst beplante velden zal men hoofdzakelijk gebruik maken van het getijverschil in de Nickerie-rivier.

Zoals reeds opgemerkt werd, zal evenwel, wanneer men een gezond landbouwbedrijf wil vestigen, niet kunnen worden volstaan met één oogst per jaar. In de op de regentijd volgende drogere maanden zal men een tweede oogst in de grond moeten brengen en hieraan zijn, naar het onderzoek heeft geleerd, verschillende moeilijkheden verbonden. Daar deze de economie van het project sterk beïnvloeden, zullen zij, al zijn zij van specifiek landbouwtechnische aard, nader moeten worden beschouwd.

Als gewas schijnen mais en soya voor de tweede oogst het meest te beloven. Proefstationsarbeid zal moeten uitmaken, welke de meest geschikte variëteiten zijn in het Surinaamse klimaat, dat ook in de drogere maanden nog een rijkelijk hoge regenval aanwijst. Verder zal de drainage voor deze gewassen veel intensiever moeten zijn dan voor rijst, en men zal daarvoor dus niet met de zgn. natuurlijke afwatering kunnen volstaan. Een studie van de regenval wees uit, dat regenbuien tot 70 mm per etmaal (d.w.z. 10 pCt van de jaarlijkse Nederlandse regenval) in hetzelfde etmaal zullen moeten worden uitgeslagen. Hiervoor zullen krachtige gemalen nodig zijn.

Doch daarmee is men er niet. Ook de leek op landbouwkundig gebied weet tegenwoordig, dat de aanwezigheid van organische stof in de akker van het grootste belang is. In de tropen is dit evenzeer het geval, met als toekomstige moeilijkheid, dat de humus daar snel wordt vernietigd en dus, meer dan in de gematigde luchtstreek, een regelmatig aanvulling behoeft. Daarvoor zou nodig zijn een intensieve bemesting met organische mest, doch dit is in mechanische bedrijven zeer bezwaarlijk te verwezenlijken. In de nieuwe polders zal men dan ook op andere wijze tot dit „humusbehoud” moeten komen; een deel van de akkers zal periodiek onder gras moeten worden gehouden.

Deze benutting van waardevolle grond als weide is economisch een ernstige „draw-back”. Melkbedrijven toch zijn in een dergelijke afgelegen streek alleen mogelijk, indien men op grote schaal tot melkverwerking overgaat. Dit eist investering van een belangrijk kapitaal en hiertoe zal voorlopig niet kunnen worden overgegaan. De boeren zullen dus deze weiden moeten benutten voor slachtvee en het rendement hiervan is, mede door de matige kwaliteit van het inheemse gras, belangrijk geringer dan van akkerbouw.

In verband hiermede is de verhouding akkerland-weide van het grootste belang. Van biologisch standpunt zou deze op 2 : 1 moeten worden bepaald, doch vermoedelijk kan, indien alle mogelijke zorg aan het behoud van de humus wordt besteed, wel met een kleiner percentage weide genoeg worden genomen.

Een volgend punt, dat een grondig onderzoek eiste, is de meest wenselijke grootte der bedrijven. Bij de vaststelling hiervan is er van uitgegaan, dat de boerderijen in gezinsarbeid zullen worden geëxploiteerd. De arbeidsmoeilijkheden, die Suriname ondervindt, dwingen hiertoe, zodat dus het Amerikaanse type „rice-farm”, waar men meerdere arbeiders houdt en in de oogsttijd nog los personeel aanneemt, is uitgesloten.

De bedenking is gerezen, dat zuivere gezinsarbeid een zwakke economische basis is, omdat dan in geval van ziekte van de boer de boerderij verloopt. Daarom zal een coöperatieve organisatie in het leven worden geroepen, die over zoveel tractoren e.d. beschikt, dat in geval van ziekte tegen betaling kan worden bijgesprongen. Een dergelijke organisatie is nl. toch nodig omdat men de kostbare oogstmachines beter in coöperatief verband kan laten werken. Bovendien zal uiteraard iedere boer trachten een jonge kracht uit de gevestigde bevolking als chauffeur op te leiden. Daar hiervoor wel animo blijkt te bestaan, zal op deze wijze vermoedelijk na enkele jaren een uitweg uit deze impasse zijn gevonden.

Gezinsarbeid voorop stellende, wordt de grootte der boerderij enerzijds bepaald door het beschikbare aantal man-uren en aan de andere kant door het aantal uren, dat de werktuigen per jaar moeten lopen om tot een economische exploitatie te kunnen komen.

De arbeidsanalyse leert, dat de grondbewerking, zowel die voor de rijstaanplant als die voor de zgn. tweede gewassen, de „bottle-neck” is. De analyse van het machinepark leert, dat de zware oogstwerktuigen (combines, maispickers e.d.) steeds in het bezit van meerdere boeren zullen moeten zijn, omdat één boerderij een dergelijke

kapitaalsuitgave niet kan dragen. Dit heeft er toe geleid deze onder te brengen in een coöperatieve organisatie. Perder blijkt het wenselijk aantal van 1.600 tractor-uren per jaar niet te kunnen worden gehaald en blijft men daar zelfs vrij belangrijk onder.

Op grond van het voorgaande is gebleken, dat slechts een beperkt aantal combinaties van akkerland en weide mogelijk is. Daarvan zijn uitgewerkt:

48 ha akkerland — 24 ha weide,
60 ha „ — 12 ha „ „
60 ha „ — 30 ha „ „

De laatste combinatie blijkt in feite de beste te zijn doch moet voor de eerste polder, waarvan de aanlegkosten belangrijk boven die van de volgende zullen liggen, buiten beschouwing blijven, omdat te veel land voor één boerderij in beslag zou worden genomen.

De combinatie 48-24 is de beste van het standpunt van gezinsarbeid en van humusbehoud uit bezien, doch het aantal tractor-uren bedraagt slechts 52 pCt van het gewenste en de baten zijn bij een dergelijke kleine oppervlakte aan akkerland slechts matig, hetgeen voor een vestiging in de tropen te weinig aantrekkelijk werd geoordeeld.

Daarom is voorlopig de combinatie 60-12 gekozen. Hierbij zijn de baten beter en het aantal tractor-uren is 66 pCt van het gewenste. De gezinsarbeid is niet toereikend, doch met hulp van een jeugdige kracht kan dit worden opgelost. Humusbehoud is alleen mogelijk, indien door het planten van groenbemesters of dergelijke maatregelen bijzondere zorg aan de akker wordt besteed.

In de polder van 5.000 ha zullen dus ca 70 van dergelijke boerderijen een plaats vinden; het juiste aantal kan slechts worden bepaald als het definitieve project gereed is.

Volgens de voorlopige raming zullen de totale investeringskosten voor deze polder ca 20 miljoen gulden bedragen, per boerderij dus bijna 300.000 gulden. Waar het slechts een raming betreft kan, zoals vanzelf spreekt, niet worden ingegaan op de kosten der verschillende onderdelen; alleen is het wellicht belangwekkend mede te delen, dat de mechanische uitrusting van de boerderijen en van de coöperatie 4 miljoen gulden zal eisen, derhalve 800 gulden per ha. Men ziet hieruit, dat de geldelijke consequenties van mechanisering van de rijstbouw niet moeten worden onderschat.

Wat de baten betreft, deze zijn te onderscheiden in vrijwel vaststaande (één rijstooft per jaar en de verkoop van slachtvee) en in baten, waarover minder zekerheid bestaat (de tweede oogst). Neemt men de opbrengst aan padi aan op 25 quintaal per ha (tegen 30 op de in cultuur zijnde gronden omdat met de hand overgeplante rijst altijd een iets grotere opbrengst geeft dan uitgezaaide), dan betekent dit voor $60 \times 70 = 4.200$ ha, 10.500 ton padi of 6.030 ton witte rijst.

De tweede oogst zal kunnen bestaan uit sojabonen, mais, grondnoten, millet e.d., dan wel uit een tweede rijstooft. Voor het laatste is echter nodig, dat daarvoor geschikte variëteiten uit Indonesië of elders worden ingevoerd; de in Suriname inheemse rijstvariëteiten lenen zich niet voor cultuur buiten de zgn. grote regentijd.

Waar geen ervaring op enigszins belangrijke schaal met de genoemde tweede gewassen bestaat (de drainage in de bestaande polders is daarvoor onvoldoende) is het uiteraard moeilijk een schatting te maken van de opbrengst. In analogie met Indonesië zal men echter mogen rekenen op 4 à 5.000 ton sojabonen, of op 8 à 10.000 ton mais.

Het heeft weinig zin om de waarde van deze gewassen in geld uit te drukken daar, in het bijzonder voor rijst, vrijwel overal ter wereld de vorming van een vrij prijspeil door overheidsmaatregelen wordt tegengegaan. Tegen de door Nederland in 1949 betaalde prijzen bedraagt de waarde tussen 5 en 6 miljoen gulden.

Het jaarlijks op de markt te brengen slachtvee zal 5

à 600 stuks bedragen. Tegen f 250 (Surinaams courant) of f 500 (Nederlands courant) per stuk bedraagt dit 250 à 300.000 gulden, een betrekkelijk onbedenklijk bedrag, vergeleken met de waarde van de oogst.

De gegeven cijfers tonen echter voldoende aan, dat, indien deze polderplannen slagen, de waarde van Suriname's uitvoer een aanzienlijke verhoging zal ondergaan. Afzet van de rijst is mogelijk in Nederland, waar in 1948-'49 25.000 ton werd ingevoerd, welke hoeveelheid nog slechts de helft van de vooroorlogse consumptie vormt. Ook oliezaden en mais kunnen hier worden afgezet. Door deze polderplannen wordt dus het belang van beide Rijksdelen gediend en men kan dan ook slechts hopen, dat zij met succes zullen worden bekrond.

Wageningen.

Prof. Ir W. F. EIJSVOOGEL.

HET PROBLEEM VAN DE DEVALUATIE VAN DE SURINAAMSE GULDEN.

De Surinaamse handels- en betalingsbalans.

Wanneer men de Surinaamse handelsbalans beziet, dan blijkt, dat deze vrijwel steeds een passief karakter heeft gehad. Het volgende staatje moge een indruk geven van de grootte van de Surinaamse in- en uitvoer.

Jaar	Uitvoer (× 1.000 Sur. gld.)	Invoer (× 1.000 Sur. gld.)
1937	7.613	6.867
1938	6.609	6.862
1947	24.582	30.982
1948	27.383	36.172

Bron: Handelsstatistiek van Suriname.

In 1948 vertoonde de handelsbalans dus een tekort van 8.789.000 Sur. Crt. Het valt echter te betwijfelen, of dit bedrag de werkelijkheid juist weergeeft, want het is niet onwaarschijnlijk, dat de bedragen van de bauxietuitvoer in de handelsstatistiek te hoog zijn opgevoerd, nl. tegen wereldmarktprijzen, die hoger liggen dan dat deel der productiekosten, dat aan Suriname ten goede komt; dit in verband met het feit, dat de Surinaamse bauxietproductie in handen is van buitenlandse maatschappijen. Hierop komen wij nog nader terug. Het is dus waarschijnlijk, dat het handelsbalanstekort nog groter was, dan door de cijfers uit de handelsstatistiek wordt gesuggereerd. Welke de posten zijn, die ondanks het passief zijn der handelsbalans het evenwicht in de betalingsbalans bewerkstelligen, is moeilijk na te gaan, doch naar alle waarschijnlijkheid zijn buitenlandse kapitaalverstrekkingen en militaire uitgaven van de Nederlandse Regering in dit verband van betekenis.

De invoer van Suriname bestaat voor het grootste deel uit consumptiegoederen. Deze goederen worden in het land zelf vrijwel niet voortgebracht (behoudens enkele uitzonderingen, zoals rijst). Het is daarom aannemelijk, dat, wanneer het nationaal inkomen van Suriname toeneemt, dit een stijging van de invoer met zich zal brengen, gelijk aan of slechts weinig minder dan de inkomens-toeneming.

Een beschouwing van de export leert, dat hierbij de uitvoer van bauxiet een overheersende rol speelt.

Jaar	Totale uitvoer (× 1.000 Sur. gld.)	Uitvoer van bauxiet (× 1.000 Sur. gld.)	Kolom 3 als percentage van kolom 2
1947	24.582	17.540	71,4
1948	27.383	21.856	79,8

Naast bauxiet wordt nog wat citrusfruit, hout en balata uitgevoerd, doch ten opzichte van de bauxiet mag men deze exporten weinig belangrijk noemen. De bauxiet wordt in Suriname gewonnen door twee grote maatschappijen: de Amerikaanse „Aluminum Company of America” (Alcoa) en de Nederlandse „Billiton Maatschappij”. Beide

maatschappijen exporteren hun product naar de Verenigde Staten. Aangezien het buitenlandse ondernemingen zijn, verdwijnen de winsten naar het buitenland. Niettemin vormt de aanwezigheid van bauxiet een bron van welvaart voor Suriname. Naast de beide maatschappijen in Suriname uitbetaalde lonen heeft nl. het Gouvernement grote inkomsten uit hoofde van belastingen, concessiegelden, retributies, exportrechten, riviergelden enz. Het deel van de bauxietexport, dat aan Suriname ten goede komt, mag men veilig op minimaal 50 pCt stellen, uit welk percentage het belang van de bauxietexport voor Suriname wel blijkt. De reeds eerder uitgedrukte twijfel aan de betekenis van de bauxiet-uitvoercijfers in de Surinaamse handelsstatistiek moge door bovenstaande feiten tevens enig relief hebben gekregen. Om deze redenen is ook het overschot van de Surinaamse handelsbalans met de Verenigde Staten problematisch. Dit overschot bedroeg volgens de handelsstatistiek in 1948 5,6 mln Sur. Crt. Waar de export naar de Verenigde Staten vrijwel geheel uit bauxiet bestaat, lijkt het ons waarschijnlijk, dat het genoemde overschot sterk geflatteerd is.

Ten opzichte van Nederland is de Surinaamse handelsbalans steeds sterk passief geweest. In 1948 was de situatie aldus:

Invoer uit Nederland	11,1 mln Sur. Crt
Uitvoer naar Nederland	2,8 " " "
Tekort	8,3 mln Sur. Crt

Ondanks dit tekort op de handelsbalans, was toch, althans in 1949, de betalingsbalans nagenoeg in evenwicht. Omtrent de oorzaken hiervan bestaat voor ons geen volkomen zekerheid, doch waarschijnlijk zijn de militaire uitgaven in Suriname door de Nederlandse Regering hieraan voor een belangrijk deel debet.

Plannen tot ontwikkeling der Surinaamse volkshuishouding.

De omstandigheden, waaronder een groot deel der Surinaamse bevolking leeft, zijn weinig bevredigend te noemen. Vandaar, dat het probleem, hoe verbetering te brengen in de sociale en economische verhoudingen, reeds geruime tijd de aandacht heeft. Begin is gemaakt met de uitvoering van een plan, opgesteld door een commissie onder leiding van de Wageningse hoogleraar Eysvoogel.

Het plan Eysvoogel, waarvan de uitvoering is opgedragen aan de „Stichting voor de Ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname”, beoogt het inpolderen van 50.000 ha land met uitbreidingsmogelijkheden tot 100 à 200.000 ha. Zowel kapitaal als arbeid zullen hiervoor moeten worden ingevoerd. Als eerste project wordt uitgevoerd de aanleg van een 5.000 ha grote polder, waarop ca 70 boerderijen kunnen worden gevestigd (ieder van deze boerderijen heeft 60 ha akkerland en 12 ha veeweide). De boerderijen zullen bevolkt worden met kapitaalkrachtige Nederlandse boeren, welke in hoofdzaak rijst en soja moeten verbouwen. De bedragen, welke bovengenoemde Stichting voor de uitvoering van dit eerste project nodig heeft, zullen als volgt worden besteed:

(alle bedragen in gedevalueerde Nederlandse guldens)	
In Nederland	3,6 mln
In Suriname	12,2 „
In de Verenigde Staten	2,0 „
In het sterlinggebied	2,2 „

Deze bedragen zijn enigszins verouderd, met name worden de dollar- en pondenbedragen tegenwoordig hoger geschat. Op goede gronden mogen wij echter aannemen, dat het algemene beeld ook nu nog vrij goed door bovenstaande cijfers wordt weergegeven.

De transfer van de te lenen bedragen is als volgt gedacht:

1e. van de f 2 mln aan dollars is 50 pCt nodig in het eerste jaar en de rest in het tweede en derde jaar;

2e. aan deviezen uit de sterling-area (inclusief Nederland) is nodig f 5,8 mln, verdeeld over drie jaar;

3e. wat betreft de in Nederland te lenen Sur. Crt (12,2 mln Nederlandse guldens) is f 4 mln per jaar nodig.

De overmaking van de dollar- en pondenbedragen veroorzaakt geen bijzondere problemen. De transfer van de in Nederland te lenen Sur. Crt stuit echter op moeilijkheden. Op het eerste gezicht leek het, dat deze bedragen gemakkelijk zouden kunnen worden overgemaakt in verband met het sterk passieve karakter van de Surinaamse handelsbalans met Nederland.

Hoewel men zich eind 1948 een overschot op de Nederlandse betalingsbalans met Suriname voor 1949 had voorgesteld, bleek zij nagenoeg in evenwicht te zijn. De oorzaak hiervan moet, zooals reeds eerder werd opgemerkt, o.a. worden gezocht in militaire uitgaven door Nederland in Suriname. Wil het mogelijk zijn, dat Nederland additionele bedragen ter investering naar Suriname transfereert, dan zullen krachten in het werk moeten worden gesteld, welke de neiging hebben het passief saldo op de Surinaamse handelsbalans met Nederland te vergroten, daar anders de mogelijkheid bestaat, dat de „swing” van het handelsverdrag overschreden en afdekking door Nederland in harde valuta noodzakelijk wordt. Om aan deze moeilijkheid tegemoet te komen werd van sommige zijden de suggestie gedaan om de Surinaamse gulden te devalueren.

Analyse van de gevolgen van devaluatie van de Surinaamse munt.

Devaluatie van de Surinaamse gulden kan men van drie gezichtshoeken uit beschouwen.

In de eerste plaats kan men zich afvragen, of devaluatie het bovengenoemde transferprobleem tot oplossing kan brengen. Dit lijkt ons niet het geval te zijn, daar devaluatie het passief saldo van de handelsbalans van Suriname met Nederland naar alle waarschijnlijkheid niet zal vergroten. Immers, devaluatie heeft het effect in eerste instantie de prijs van buitenlandse goederen in Suriname te verhogen en de Surinaamse goederen in het buitenland in prijs te doen dalen. Hieruit volgt normaliter een tendentie tot vergroting van de export en verlaging der import, m.a.w. vermindering van de hoeveelheid Sur. Crt, welke ter beschikking van de Nederlandse volkshuishouding komt. Het lijkt ons zeer onwaarschijnlijk, dat van de andere posten van de Surinaamse betalingsbalans met Nederland een sterke tendentie in tegengestelde richting zal uitgaan. Het komt ons voor, dat Suriname zich ook langs andere wegen het benodigde bedrag aan Sur. Crt zou kunnen verschaffen, bijv. door binnenlandse leningen (eventueel onder garantie van de Nederlandse Regering) of door geldschepping. Inflationistische gevaren van geldcreatie zijn o.i. in Suriname niet zo zeer te vrezen, aangezien de hieruit voortvloeiende inkomensvergroting vrijwel volledig geneutraliseerd zal worden door verhoging van de invoer, zoals wij reeds in het voorgaande hebben uiteengezet. Voor zover men er in slaagt deze importen te doen betrekken van de landen, waarmee Nederland een actieve betalingsbalans heeft, of uit Nederland zelf, kan men zeggen, dat het transferprobleem tot oplossing is gebracht.

In de tweede plaats kan men een devaluatie bezien uit het oogpunt van zijn invloed op de handelsbalans op korte termijn. Door zijn overheersende omvang kunnen we ons hierbij, wat de export betreft, zonder bezwaar beperken tot de bauxiet-uitvoer naar de Verenigde Staten. Devaluatie van de Surinaamse gulden komt neer op een verlaging van de dollarkostprijs van de bauxiet voor de beide buitenlandse maatschappijen. We mogen nl. aannemen, dat de kosten, die deze ondernemingen in Suriname moeten maken (loonbetalingen, etc.) niet direct evenredig met het devaluatiepercentage zullen stijgen. Het totale kostenbedrag in Surinaamse guldens vertegenwoordigt na deva-

luatie daardoor een geringer dollarbedrag dan voorheen het geval was. Bij constante productie behoeven de bauxietmaatschappijen dus een geringer bedrag aan dollars ter beschikking van de Surinaamse volkshuishouding te stellen. In dit geval komt devaluatie dus in wezen neer op een overdracht van reëel inkomen van de Surinaamse bevolking naar de beide buitenlandse maatschappijen. Het is zeer onwaarschijnlijk, dat de beide ondernemingen in deze kostprijsverlaging aanleiding zullen zien, hun bauxietproductie in Suriname zodanig uit te breiden, dat het totale dollarbedrag, dat Suriname op deze wijze ten goede komt, groter of gelijk wordt aan het bedrag van voor de devaluatie, m.a.w. de dollarinkomsten en daarmee het eventueel actiefsaldo t.o.v. de Verenigde Staten zullen zeer waarschijnlijk afnemen.

Wanneer we tenslotte de invloed van een devaluatie op de handelsbalans op lange termijn bezien, dan kunnen ook hier weinig aanwijzingen worden gevonden, die op de noodzaak van een dergelijke stap duiden.

Volgens de bestaande plannen zal in de toekomst ook de export van rijst van betekenis worden. Voor de afzet hiervan zal devaluatie waarschijnlijk niet nodig zijn, aangezien de kostprijs van de Surinaamse rijst, welke volgens het rapport Eysvoegel, conservatief geschat, ongeveer f 14 Sur. Crt per quintaal zal bedragen, ver beneden de wereldmarktprijs (f 30 Sur. Crt per quintaal) ligt. Hoewel de mogelijkheid niet uitgesloten mag worden geacht, dat de wereldrijstprijs in de toekomst zal dalen, is de betekenis van deze mogelijkheid niet dusdanig, dat de bezwaren tegen devaluatie, geldend voor de naaste toekomst, hiermede hun klem zouden verliezen.

Ongeacht de vrij grote onzekerheid, waaraan deze laatste (lange-termijn) beschouwing laboreert, kunnen we dus als eindconclusie formuleren, dat er momenteel weinig of geen aanwijzingen te onzer beschikking staan, die devaluatie van de Surinaamse gulden wettigen.

Rotterdam.

J. A. HARTOG.
E. H. MULDER.

AANTEKENING.

HET JAARVERSLAG VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

Het is een goede gewoonte om in het jaarverslag van onze centrale bank aan de beschrijving van de economische ontwikkeling in ons land een overzicht van de conjunctuur in de Verenigde Staten, die — vooral nu — voor West-Europa van zo veel belang is, en van die der West-Europese landen vooraf te doen gaan.

Het jaar 1949 werd in de Verenigde Staten gekenmerkt door een iets geringere bedrijvigheid dan in 1948 en deze ontwikkeling had een belangrijke invloed op de internationale handelsbeweging. Terwijl in 1948 de stijging van de Amerikaanse invoer t.o.v. 1947 met 23 pCt een belangrijke bijdrage had geleverd tot de verbetering der dollarpositie van de overige landen, gaf in het afgelopen jaar de invoer een daling te zien van \$ 502 mln. De uitvoer vertoonde eveneens een daling, die vooral in het laatste kwartaal zeer markant was. Het uitvoeroverschot daalde van \$ 5,53 mrd tot \$ 5,37 mrd, hetgeen betekende, dat het dollartekort van de overige landen, voor zover voortvloeiend uit het goederenverkeer met de Verenigde Staten, in 1949 slechts een vermindering te zien gaf van \$ 159 mln, tegen \$ 4,1 mrd een jaar tevoren. Deze ontwikkeling is van grote betekenis geweest voor de belangrijke monetaire gebeurtenissen in September jl.

In de Westeuropese landen ging de economische ontwikkeling over het algemeen nog in opwaartse richting, hoewel het tempo vergeleken met dat van 1948 aanzienlijk was vertraagd en zich in enkele landen tekenen van een lichte achteruitgang manifesteerden. Van een homogene conjunctuurbeweging in de Westeuropese landen is dan ook nog geenszins sprake. Het feit, dat de productie in nagenoeg alle O.E.E.C.-landen een stijging vertoonde,

weerspiegelde zich in de toeneming van de uitvoer dezer landen, een toeneming, die evenwel belangrijk bij die in 1948 ten achter bleef. Daar de gezamenlijke invoer dezer landen, in dollarwaarde berekend, in 1949 reeds een kleine achteruitgang vertoonde, was het invoeroverschot aanzienlijk geringer dan in 1948. Het verschil beliep nl. \$ 1,98 mrd; dat tussen 1948 en 1947 \$ 1,35 mrd. Hieruit mag men echter niet concluderen, dat het Europese dollartekort in 1949 een vermindering van gelijke omvang zou hebben ondergaan. Een deel dezer verlaging van het invoeroverschot moet nl. worden toegeschreven aan verhoogde uitvoer naar overzeese gebiedsdelen, die voor deze uitvoer niet ten volle een rechtstreekse tegenprestatie leverden. Voorts verbeterden de O.E.E.C.-landen hun handelsbalans met Latijns-Amerika, waarvan belangrijke landen niet tot het dollargebied kunnen worden gerekend, met naar schatting ca \$ 640 mln. Zo mag het dan ook geen verwondering wekken, dat blijkens Amerikaanse gegevens de handelsbalans van de Verenigde Staten met de O.E.E.C.-landen geen enkele verbetering te zien gaf. Uit staat I (zie blz. 356) blijkt, dat de spreiding in de exportvergroting van de verschillende O.E.E.C.-landen zeer groot is.

Gezien tegen de achtergrond van de internationale conjunctuur mag de economische ontwikkeling in Nederland gedurende het afgelopen jaar redenen tot tevredenheid geven. Terwijl immers, zoals gezegd, in de meeste landen de expansie van het economisch leven een duidelijke vertraging vertoonde en er zelfs in enkele gevallen reeds een zekere contractie viel waar te nemen, kon in Nederland nog in alle opzichten van een aanzienlijke verbetering van de economische toestand worden gesproken. Aangezien in een vorig nummer van dit blad ¹⁾ reeds een aantal aspecten van de economische ontwikkeling van Nederland naar voren is gebracht, zij thans volstaan met het weergeven van slechts enkele der meest belangwekkende punten uit het gedetailleerde verslag hieromtrent van De Nederlandsche Bank.

In de eerste plaats vraagt de betalingsbalans, waarin een verdere verbetering van onze internationale betalingspositie tot uitdrukking komt, de aandacht (zie staat II, blz. 356).

Zoals uit tabel II blijkt, resulteerde het betalingsverkeer in 1949 in een bruto-betalingsbalans-tekort van f 971 mln, een verbetering t.o.v. 1948 met f 535 mln. Dit bruto-tekort was het gevolg van een tekort op de lopende, rekening ten bedrage van f 239 mln, vermeerderd met aflossingen ad f 213 mln en verleende credieten aan de overzeese gebiedsdelen ad f 519 mln. Bij een beoordeling van de verbetering in de lopende rekening dient men rekening te houden met het feit, dat deze voor een bedrag van f 327 mln het gevolg was van een verbetering in het verkeer met Indonesië. Het moet derhalve worden betwijfeld, of deze verbetering zich onder de gewijzigde omstandigheden ten volle zal kunnen handhaven. Anderzijds mag in aanmerking worden genomen, dat naar schatting ca f 125 mln van het genoemde bedrag door Indonesië werd gefinancierd uit de ten laste van de kapitaalrekening gebrachte credietverlening, zodat voor dat gedeelte wel de lopende rekening, maar niet het bruto-betalingsbalans-tekort werd beïnvloed. Zoals reeds in het vorige verslag ²⁾ werd gemeld, was in 1948 een belangrijke achterstand ontstaan in de remboursering der aan Nederland beschikbaar gestelde E.C.A.-hulp, waardoor het noodzakelijk was ter voorfinanciering van de toegestane aankopen over te gaan tot verkoop van goud en tot het aanwenden van een deel der uit de liquidatie van Amerikaans effectenbezit verkregen middelen. In 1949 is een deel van deze achterstand, dat gesteld kan worden op f 148 mln, ingehaald. Dit bedrag, alsmede het overschot

¹⁾ Zie: „Het zesde verslag van de Nederlandsche Regering betreffende de werking van het E.R.P.“, in „E.-S.B.“ van 26 April 1950.

²⁾ Zie: „E.-S.B.“ van 4 Mei 1949, blz. 355.

STAAT I.

Stijging van in- en uitvoer in 1949, uitgedrukt in pCt van 1948.

	Invoer	Uitvoer		Invoer	Uitvoer		Invoer	Uitvoer
België/Lux.	- 10	+ 5	Nederland	- 2	+ 27	West-Duitse		
Denemarken	+ 12	+ 17	Noorwegen	+ 3	- 5	Bondsrepubliek ..	+ 49	+ 74
Frankrijk	- 5	+ 36	Oostenrijk	+ 64	+ 55	IJsland	- 12	- 32
Griekenland	- 9	+ 4	Portugal	- 15	- 12	Zweden	- 20	- 5
Ierland	- 14	+ 13	Turkije	+ 6	+ 26	Zwitserland	- 24	-
Italië	- 2	+ 1	Ver. Koninkrijk ..	-	+ 1	Totaal	- 1	+ 11

STAAT II.

Betalingsbalans van Nederland.

I. Lopende rekening.
(in miljoenen guildens).

	Totaal			Waarvan U.S. \$				Totaal			Waarvan U.S. \$		
	1947	1948	1949	1947	1948	1949		1947	1948	1949	1947	1948	1949
Goederenexport	1.772	2.738	3.406	174	223	187	Goederenimport	3.595	4.164	4.588	1.371	1.207	870
Dienstenverkeer	774	952	1.207	50	88	178	Dienstenverkeer, particulier	447	438	424	163	107	82
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbr.	221	287	443	90	70	117	Dienstenverkeer, Overheid	194	167	63	12	13	6
Tekort lopende rekening	1.556	947	239	1.258	996	550	Coupons, dividenden en andere kapitaalopbr. (w.o. rente van credieten)	97	155	220	26	50	74
	4.333	4.924	5.295	1.572	1.377	1.032		4.333	4.924	5.295	1.572	1.377	1.032

II. Kapitaalrekening.
(in miljoenen guildens).

	Totaal			Waarvan U.S. \$				Totaal			Waarvan U.S. \$		
	1947	1948	1949	1947	1948	1949		1947	1948	1949	1947	1948	1949
Vermindering van activa in het buitenland (netto)	1.010	296	189	637	376	175	Tekort lopende rekening	1.566	947	239	1.258	996	550
Vermeerdering van verplichtingen aan het buitenland (netto)	- 62	189	97	17	45	- 27	Aflossing op ontvangen overheidscredieten ..	640	171	213	469	115	113
Diverse kapitaaltransacties (netto)	156	100	84	32	40	50	Verleende overheidscredieten (netto)	360	388	519	37	28	29
Ontvangen overheidscredieten	1.211	519	65	785	357	29	Bruto betalingsbalanstekort	2.566	1.506	971	1.764	1.139	692
E.C.A.-hulp (netto):							Vermeerdering goudvoorraad	-	-	110	-	-	110
a. ontvangen credit	-	111	273	-	111	273	Vermeerdering deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank ↓						
b. „ schenkingen	-	225	768	-	186	608	(netto)	196	114	395	-	16	215
Vermindering goudvoorraad; deviezenomzettingen van De Nederlandsche Bank	447	180	-	293	40	- 96		2.762	1.620	1.476	1.764	1.155	1.017
	2.762	1.620	1.476	1.764	1.155	1.017		2.762	1.620	1.476	1.764	1.155	1.017

op de uit het private kapitaalverkeer vrijgekomen dekingsmiddelen, tezamen een bedrag van f 505 mln; kon worden aangewend tot een hoognodige versterking van de goud- en deviezenreserves der Bank: f 110 mln werd toegevoegd aan de goudvoorraad, f 215 mln aan de dollarvoorraad en f 180 mln kwam de netto-voorraad aan overige deviezen ten goede.

Analyse van de oorzaken van de veranderingen in de hoeveelheid vrij geld.
(in miljoenen guildens).

	1947	1948	1949
Geldschepping door en t.b.v. de Overheid	525	545	100
Toeneming v. d. credietverlening aan het bedrijfsleven	165	180	150
Deblokkering van saldi bij geldscheppende instellingen	165	120	70
Stijging van de goud- en deviezenreserves van De Nederlandsche Bank en de handelsbanken	110	- 60	440
Vermindering geldhoev. door stortingen op de „local currency“-rekeningen	-	-347	-650
Vermindering resp. vermeerdering van de geldhoeveelheid door toeneming resp. afnemering der eigen middelen van het bankwezen	- 54	- 10	10
Vermindering resp. vermeerdering van de geldhoeveelheid door toe- resp. afnemering van de vrije termijndeposito's bij de handelsbanken en diverse andere posten	-150	- 50	100
Toeneming hoeveelheid vrij geld	761	378	220

De binnenlandse monetaire ontwikkeling vertoonde gedurende de eerste tien maanden van 1949 een merk-

waardige stabiliteit. De hoeveelheid vrij geld vermeerderde pas in de laatste twee maanden, waardoor de circulatie per ultimo December f 220 mln meer bedroeg dan per ultimo 1948. In nevenstaande tabel is een analyse van de oorzaken dezer toeneming gegeven.

Deze geringe geldcirculatiestijging nam niet weg, dat in 1949 weder een belangrijke vordering kon worden gemaakt op de weg naar herstel van het interne monetaire evenwicht, hoewel thans nog niet met zekerheid is vast te stellen of reeds kan worden gesproken van volledig herstel. Wanneer echter in aanmerking wordt genomen, dat het nationaal inkomen zich op een niveau van ca f 15 mrd bevindt, terwijl de geldhoeveelheid ca f 7,5 mrd bedraagt, dan blijkt daarmede een verhouding te zijn hersteld, die ook voor de oorlog — in 1934 - 1938 40 à 50 pCt — reeds placht voor te komen. In de belangrijke vermindering, die het bedrag der uit de geldsanering voortgekomen geblokkeerde middelen onderging, nl. van f 3,58 mrd per ultimo 1948 tot f 1,11 mrd per ultimo 1949, komt eveneens de verzwakking van de potentiële inflatoire krachten, die in 1948 nog in onze volkshuishouding aanwezig waren, naar voren. Of onder de huidige omstandigheden, bij eventuele opheffing van de nog in het binnenlands verkeer bestaande loon- en prijsbindingen en bij herstel van een grotere mate van vrijheid in het lopende internationale verkeer, de geneigdheden van het publiek tot het aanhouden van kasgeld bovengenoemde verhouding dichter bij de hogere of bij de lagere limiet zou brengen, kan niet voorspeld, maar slechts ervaren worden. En

hier ligt de kern van het voornaamste risico van de liberalisering van het internationale verkeer door de betalingsbalanspositie. Elke duurzame vermindering van de kasbehoefte, dat is vergroting van de omloopsnelheid van het geld, brengt voor publiek en bedrijfsleven de mogelijkheid met zich om gedurende de periode, waarin de vergroting der omloopsnelheid zich afspeelt, meer koopkracht te besteden dan uit de lopende bijdragen tot het productieproces kan worden. Dit heeft een inflatoire werking en zal de tendentie hebben om, rechtstreeks of indirect, een betalingsbalanstekort te veroorzaken. Het herstel van de verhouding tussen geldhoeveelheid en nationaal inkomen, zoals die bestond in 1938, en de ervaringen opgedaan met de liberalisering van het binnenlands verkeer, rechtvaardigen volgens het verslag de conclusie, dat in ons land in elk geval niet meer kan worden gesproken van inflatoire spanningen van ernstige aard. Het volledig herstel van het monetaire evenwicht acht het verslag binnen ons bereik te zijn gekomen.

Wat betreft de overheidsfinanciën merkt het verslag op, dat deze, zich in het afgelopen jaar gunstiger hebben ontwikkeld dan mocht worden verwacht. Het resultaat van het beloop van inkomsten en uitgaven van 's Rijks Kas in 1949 kan aldus worden samengevat, dat dank zij de inning der buitengewone heffingen en van een groot bedrag aan exclusieve belastingen, de totale rijksuitgaven, echter de creditverlening aan Overzeese Gebiedsdelen, uit de belastinginkomsten en overige middelen kon worden gedekt, waarbij een kasoverschot van f.177 mln. resteerde. Het toekomstbeeld is echter veel onduidelijker. Het toekomstbeeld is echter veel onduidelijker. Het toekomstbeeld is echter veel onduidelijker. Het toekomstbeeld is echter veel onduidelijker.

De binnenlandse, vlottende schuld van het Rijk, na aftrek van de vorderingen van het Rijk, op de geldschepende instellingen, gaf een vermindering te zien met f 1.091 mln en bedroeg per ultimo December 1949 f 9.349 mln. Ten aanzien van de mogelijke inflatoire gevaren, welke van de grote vlottende schuld uitgaan en de mogelijkheid om deze gevaren door middel van een consolidatiepolitiek te bezweren, komt het verslag tot de conclusie, dat deze gevaren niet moeten worden overschat, terwyl men zich van de omvang der consolidatie in aanmerking komende bedragen geen te grote voorstelling moet maken.

De inleiding tot het vorige jaarverslag werd besloten met de uitspraak: „zonder evenwichtige financiën geen monetaire evenwicht, zonder monetaire evenwicht geen betalingsbalansen evenwicht...”. Wanneer de vorderingen, welke ons land op deze drie gebieden heeft gemaakt, worden samengevat, dan blijken deze van ongeveer gelijke orde van grootte te zijn geweest. Dat deze evenwichten in de algemene tendentie nauw verband houden, lijkt geen twijfel. De President van De Nederlandsche Bank heeft er bij een vorige gelegenheid op gewezen, dat vermindering van het betalingsbalanstekort slechts op drie wijzen tot stand is te brengen, nl. door meer te produceren, minder te investeren, of minder te consumeren. Steeds leidt de weg via een verbetering van de monetaire toestand en de verbetering van de monetaire toestand wordt bijna steeds bereikt door verbetering van de toestand der staatsfinanciën.

Van productievermeerdering is slechts in beperkte mate een verbetering van de betalingsbalans te verwachten en praktisch gesproken slechts voor dat deel van de met de productievermeerdering gepaard gaande inkomensvermeerdering, dat in de vorm van besparingen of in de

vorm van aan de Staat overgedragen besparingen de staatsfinanciën ten goede komt. Dat deel van de huidige omstandigheden slechts op 30 à 40 pCt van het bedrag der productievermeerdering worden geschat. Vermindering van de productieve investeringen komt, gezien de grote bevolkingsvermeerdering in ons land, stellig het laatst als doelstelling van economisch beleid in aanmerking. Wat de derde mogelijkheid betreft zullen we moeten aannemen, dat vermindering van verbruik slechts zelden voor de volle 100 pCt een gunstig rendement voor de betalingsbalans zal afwerpen, maar in vele gevallen gedeeltelijk zal leiden tot vermindering der productie. Want wanneer deze verbruiksvermindering zich richt op in het binnenland geproduceerde goederen en diensten, dan zullen daardoor vaak productieve krachten, die niet of moeilijk dienstbaar zullen kunnen worden gemaakt aan de export, werkloos worden.

Vermindering van verbruik als middel tot verbetering van de betalingsbalans leidt zo goed als steeds via de fiscus, daar vermindering van verbruik d.m.v. prijsverhoging kan, dat deze prijsverhoging niet anders dan inkomensverschuiving betekent, weinig tot betalingsbalansverbetering bijdragen. Een belangrijk beter rendement zal worden afgeworpen door verbruiksverminderingen, die worden teweeggebracht door maatregelen of handelingen, welke rechtstreeks de totale verbruikskosten gunstig beïnvloeden. De vrijwillige verbruiksverminderingen vinden meestentijds in overwegende mate langs directe of indirecte weg haar bestemming in een belegging in staatsfondsen en leiden in dat geval ten volle tot verbetering der staatsfinanciën. De afgedwongen besparingen, welke worden geïnduceerd door vermindering der overheids-subsidies op de kosten van levensonderhoud of door verhoging der op de kosten der verbruiksgoederen drukkende indirecte belastingen leiden uiteraard ten volle tot verbetering der staatsfinanciën en zullen, mits de Overheid haar budget verhoogt, naar volle invloed op het betalingsbalanstekort kunnen doen gelden.

De invloed van de devaluatie op het betalingsbalanstekort kan voorlopig nog maar gering zijn geweest. Of de ten aanzien van de voorraad stand gebrachte koerswijziging eerder daad de voorwaarden voor een herstel van het betalingsbalansen evenwicht tussen Europa en het dollar-gebied zal scheppen, zal eerst de toekomst kunnen leren. De ervaring in het eigen land rechtvaardigt de conclusie, dat de devaluatie zal leiden tot een verminderde aandrag tot aankoop van industriële goederen in de Verenigde Staten. Of ook de vraag naar grondstoffen en voedingsmiddelen belangrijk zal dalen, lijkt, bij het ontbreken van vervangende leveranciers, twijfelachtiger. Wat de export naar het dollargebied op de duur zal brengen is moeilijk te voorspellen. De ongunstige ruilvoet zal op zich zelf reeds een grote extra prestatie vorderen. De mening, die in sommige kringen bestaat, dat het gehele Europese dollartekort slechts een speciaal geval is van de gevolgen van inflatie voor de ontwikkeling van een betalingsbalans, welke gevolgen de ontwikkeling van een monetaire evenwicht in alle Europese landen zullen verdwijnen, wordt door de President niet gedeeld. Daarvoor is het dollarvraagstuk reeds te oud, hetgeen o.a. blijkt uit het feit, dat al vóór de oorlog een belangrijk deel van het Engelse goudbezit naar Amerika afvloede. De President meent dan ook, dat, naarmate steeds meer Europese landen het interne evenwicht herstellen, het dollartekort aanzienlijk zal verminderen, maar dat er niettemin een harde kern van een dollartekort zal overblijven, die bij de bestaande verhoudingen niet kan worden overbrugd, tenzij Amerika de invoer van Europese goederen in belangrijke mate zou vergemakkelijken. Er wordt veel gesproken over de vorming van één grote Europese markt, doch het valt moeilijk in te zien, welk acuut economisch probleem daarmee zou kunnen worden opgelost. Wat de Europese landen

nog dringender nodig hebben dan een ruimere markt bij elkander, is een ruimere markt in de Verenigde Staten. Want alleen door een zeer ruime markt in Amerika zal het voor Europa mogelijk zijn de voor zijn bestaan zo essentiële invoer uit de Verenigde Staten en het overige dollargebied te verwerven, niet door giften, noch door credieten, maar door het onderhouden van een wederzijds goederen- en dienstenverkeer op het hoogst bereikbare niveau.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De zojuist gepasseerde maandwisseling geldt bij traditie als een der moeilijkste ultimo's van het jaar, d.w.z. dat er dan bij de banken grote onttrekkingen plegen plaats te vinden door rekening-houders, die giraal- in chartaal geld omzetten. Reeds aan het begin van de verslagweek (Maandag 24 April) waren de gebruikelijke symptomen van een verkrapping te constateren. De voorschotten van De Nederlandsche Bank aan banken en discontohandelaars op onderpand van schatkistpapier en effecten, bleken op die dag nl. met f 16 mln t.o.v. de week tevoren te zijn gestegen, terwijl de saldo's van Nederlandse banken met f 12 mln waren gedaald. De eerste weekbalans van De Nederlandsche Bank na de ultimo zal moeten uitwijzen, in welke mate deze verschijnselen omstreeks de maandwisseling zelve nog versterkt zijn, en of wellicht zelfs discontering — de onvoordeligste manier van geld-opnemen — heeft plaats gevonden.

Callgeld, dat onveranderd het maximum percentage van $1\frac{1}{2}$ pCt noteerde, werd door de discontohandelaars uiteraard gretig gezocht. De krapte kwam voorts tot uiting in een stijging van de marktdisconto's boven $1\frac{1}{2}$ pCt, hetgeen betekent, dat degenen, die om „geld te maken” schatkistpromessen op de markt verkochten, over de resterende looptijd van dit papier, dat zij vroeger tegen een disconto van $1\frac{1}{2}$ pCt bij de Agent van het Ministerie van Financiën hadden gekocht, verlies moesten nemen.

De disconto's, waartegen de handelaars tegen het einde van de week bereid waren de verschillende termijnen te verkopen resp. te kopen, bedroegen:

Mei en Juni $1\frac{5}{8}$ — $\frac{3}{4}$, Juli $1\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$, Augustus t/m November $1\frac{9}{16}$ — $\frac{5}{8}$, December en later $1\frac{1}{2}$ — $\frac{9}{16}$.

De kapitaalmarkt.

Tengevolge van enkele slauwe dagen in het einde van de verslagweek kwam de aandelenmarkt op een lager niveau. Het verdient echter opmerking, dat de aandelenindexcijfers van 28 April, vermeld in bijgaand koersstaatje, praktisch niet afwijken van die van 31 Maart jl., toen de daling, die na de deviezenmaatregelen in Indonesië inzette, tot stilstand was gekomen. De algemene index bijv. bedroeg toen 148,8, thans 148,1. Momenteel is derhalve, om met Dow te spreken, het vorige minimum van de baisse-markt nog niet in sterke mate „doorbroken”. Pas uit de ontwikkeling gedurende de volgende weken zal kunnen blijken, of het aandelenkoersniveau zijn dalende tendentie weer heeft hervat, en of de maand April zal moeten worden aangemerkt als een horizontale trede in een weg naar beneden.

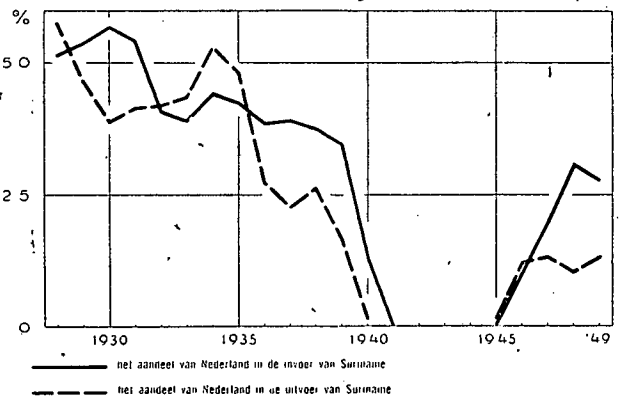
Gedurende de afgelopen week circuleerden er geruchten over een devaluatie van de Indonesische gulden, waarbij zelfs de nieuwe koers werd genoemd (1 Indon. gld = 0,25 Ned. gld), welke geruchten overigens prompt werden gedementeed. Dat reeds thans, nog geen twee maanden na de deviezenmaatregelen in Indonesië, die al op een devaluatie neerkwamen, weer nieuwe devaluatieberichten circuleren, mag wel zeer opmerkelijk worden genoemd, al is zulks, bijv. bij de Franse franc, ook in het verleden wel meer voorgekomen.

Een aardige illustratie, dat het verhaal als zou „de” beurs toekomstige gebeurtenissen in de koersen verdisconteren, naar het rijk der fabelen moet worden verwezen, werd de afgelopen week geleverd door de koersdaling van aandelen Unilever. De resultaten van de Amerikaanse dochtermaatschappijen in dit concern zijn niet gunstig, zoals reeds ruime tijd geleden werd gemeld in Amerikaanse tijdschriftartikelen. Thans, nu dit bericht via Engelse en Nederlandse publicaties een ruimer kring bereikt, vindt de koersdaling eerst plaats.

	21 April 1950	28 April 1950
Aand. indexcijfers	1950	1950
Algemeen	150,6	148,1
Industrie	213,6	210,8
Scheepvaart	145,9	144,9
Banken	126,7	125,4
Indon. aandelen	56,2	54,3
Aandelen		
A.K.U.	172	169
Philips	228 $\frac{1}{4}$	225
Unilever	213 $\frac{1}{2}$	203 $\frac{3}{4}$
H.A.L.	156	153
Amsterdam Rubber	131 $\frac{1}{4}$	125 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	129 $\frac{1}{2}$	124 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	278 $\frac{1}{2}$	273
Staatsobligaties		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	81 $\frac{1}{8}$	81
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{5}{8}$	98 $\frac{9}{16}$
3 pCt Invest. certif.	99 $\frac{1}{4}$	99 $\frac{1}{4}$
3 pCt Dollarlening	98	98 $\frac{1}{4}$

GRAFIEK.

Het handelsverkeer tussen Suriname en Nederland.
(in pCt van de waarde van de totale buitenlandse handel van Suriname)

Bron: Handelsstatistiek van Suriname.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
8 April 1950	6.248,7	280,1	90,0	41,3	4.236,0	2.053,9
15 April 1950	6.247,0	284,0	88,9	41,3	4.148,7	2.147,0
22 April 1950	6.236,2	298,1	89,2	41,3	4.129,7	2.161,8

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
5 Apr. '50	0,4	1.299,3	1.300	1.282,1	19,3	5,5
12 Apr. '50	0,4	1.299,3	1.300	1.282,1	19,3	5,5
19 Apr. '50	0,4	1.299,3	1.300	1.282,7	17,7	5,5

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H. M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
5 Apr. '50	496,3	12,2	23,5	538,1	9,3	160,0	285,4
12 Apr. '50	519,5	13,6	21,9	554,9	18,7	168,4	283,1
19 Apr. '50	510,9	23,7	23,3	563,3	14,1	169,8	293,3

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenland. i. v. m. betalingsacc.	Tegoed op het buitenland	Handelspapier op Belg en overheidssefices	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en passum
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
23 Mrt 1950	29.906	8.869	1.143	11.107	209	494
30 Mrt 1950	29.880	8.952	1.546	11.913	319	481
5 April 1950	29.819	9.084	1.519	11.958	257	480
13 April 1950	29.716	9.366	1.249	11.858	253	461
20 April 1950	29.682	9.709	1.243	10.896	275	450

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
23 Mrt 1950	994	95.181	86.402	209	1.495	4.943
30 Mrt 1950	1.008	96.346	86.659	281	1.474	5.620
5 April 1950	1.016	96.208	87.799	204	1.398	4.268
13 April 1950	1.022	95.594	87.260	231	1.440	4.328
20 April 1950	1.025	94.615	86.314	262	1.471	4.365

BUITENLANDSE HANDEL VAN SURINAME.

(in duizenden Surinaamse guldens)

Jaar	Nederland			Verenigde Staten			Overige landen			Totaal		
	import	export	saldo	import	export	saldo	import	export	saldo	import	export	saldo
1928	4.720	6.734	+2.014	2.733	2.636	— 97	1.742	2.315	+ 573	9.195	11.685	+2.490
1929	4.633	3.690	— 943	2.350	3.050	+ 700	1.656	1.207	+ 449	8.639	7.947	— 692
1930	5.220	3.266	—1.954	2.202	3.705	+1.503	1.766	1.419	— 347	9.188	8.390	— 798
1931	3.584	2.469	—1.115	1.611	2.431	+ 820	1.432	1.118	— 314	6.627	6.018	— 609
1932	2.301	1.928	— 373	1.212	1.721	+ 509	2.137	967	—1.170	5.650	4.616	—1.034
1933	1.911	1.639	— 272	974	1.434	+ 460	2.014	729	—1.285	4.899	3.802	—1.097
1934	2.359	2.291	— 68	878	1.328	+ 450	2.122	704	—1.418	5.359	4.323	—1.036
1935	2.291	1.875	— 416	970	1.708	+ 738	2.157	334	—1.823	5.418	3.917	—1.501
1936	2.218	1.421	— 797	1.173	3.377	+2.204	2.641	383	—1.978	5.752	5.181	— 571
1937	2.684	1.719	— 965	1.542	4.963	+3.421	2.861	931	—1.710	6.867	7.613	+ 746
1938	2.573	1.740	— 833	1.756	3.861	+2.105	2.533	1.008	—1.525	6.862	6.609	— 253
1939	2.715	1.315	—1.400	2.364	5.717	+3.353	2.803	927	—1.876	7.882	7.959	+ 77
1940	1.147	108	—1.039	4.897	6.621	+1.724	2.476	590	—1.886	8.520	7.319	—1.201
1941	4	—	— 4	6.780	10.633	+3.853	2.646	765	—1.881	9.430	11.398	+1.968
1942	1	—	— 1	11.001	11.466	+ 465	3.422	1.044	—2.378	14.424	12.510	—1.914
1943	—	—	—	11.525	13.350	+1.825	10.743	823	—9.920	22.268	14.173	—8.095
1944	—	—	—	9.329	6.627	—2.702	6.316	254	—6.062	15.645	6.881	—8.764
1945	—	116	+ 116	7.203	7.022	— 221	5.384	294	—5.099	12.627	7.432	—5.195
1946	1.578	1.378	— 200	8.740	9.529	+ 829	5.433	607	—4.826	15.711	11.514	—4.197
1947	6.085	3.228	—2.857	17.885	18.328	+ 443	7.012	3.026	—3.986	30.982	24.582	—6.400
1948	11.139	8.827	—2.312	17.741	22.252	+4.511	7.292	2.304	—4.988	36.172	27.383	—8.789
1949 ¹⁾	10.304	4.075	—6.229	18.806	24.748	+5.942	7.923	2.429	—5.494	37.033	31.252	—5.781

Bron: Handelsstatistiek van Suriname. Voor 1949: Eswin.

¹⁾ Schatting; 9 maanden op jaarbasis.

SCHEEPVAARTBEWEGING IN SURINAME.

(Aangekomen schepen)

Varende onder de vlag van:	gem. 1937/39		1947		1948		1949 ¹⁾	
	aantal	m ³	aantal	m ³	aantal	m ³	aantal	m ³
Brazilië	—	—	3	1.041	2	263	2	116
Canada	2	4.381	12	72.513	1	12.217	3	3.954
Frankrijk	24	218.683	4	21.664	3	15.919	4	7.500
Groot-Brittannië	38	17.206	32	32.285	33	28.957	5	5.193
Nederland	197	482.620	137	447.859	112	331.962	99	116.120
Noorwegen	149	589.159	90	400.292	106	537.584	102	276.234
Panama	—	—	4	18.296	104	520.547	122	210.006
Verenigde Staten	10	54.282	380	3.538.394	324	3.247.527	61	252.008
Andere landen	11	43.807	2	5.756	50	461.839	106	329.092
Totaal	431	1.410.139	664	4.537.800	735	5.156.815	504	1.200.223

Bron: Eswin.

¹⁾ eerste drie kwartalen.

Vacatures

Groot Fabriekskantoor aan de Linker-Maasoever, Rotterdam, vraagt voor spoedige indiensttreding ter assistentie aan de Hoofdboekhouding een bekwaam

BOEKHOUDER

met diploma S.P.D. of M.B.A. of vergoederde studie.

Leeftijd niet ouder dan 25 jaar.

Brieven met volledige gegevens omtrent schoolopleiding, praktijkervaring, leeftijd en referenties, onder No. ESB 1724, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Financiële instelling vraagt voor zo spoedig mogelijke indiensttreding

MANNELIJKE KRACHTEN

Vereist wordt: a. eindexamen 5-j. H.B.S.; b. minimum pract.-diploma boekhouden. Bij voorkeur staatspraktijk-diploma, of de daarmee gelijkstaande diploma's van het N.I.v.A.

Zij, die gedurende enige jaren praktische ervaring hebben opgedaan in een administratieve werkring, alsmede interesse hebben in economisch onderzoek, genieten de voorkeur. Geboden wordt een interessante werkring, met goede toekomstmogelijkheden.

Br. onder no. ESB 1725, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Diversen

Te koop aangeb. Volkswagen, groen, in z. g. cond. Techn. onderz. toegest. Mauvestr. 9, Zaandam. Telefoon 4864.

Schakel in voorkomende gevallen deze rubriek in.

Groothandel

DEZE WEEK:

Brief uit Djakarta

- ★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
- Plaats voor export een aanbieding in de rubriek TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Voor kantoor of bedrijf

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoefden, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrieterreinen, enz.

BRANDKAST

TE KOOP AANGEBODEN

Afmetingen: 1.45 m × 1.90 m × 0.75 m. Tweedeurs met geheimslot 32 kleine en 2 grote loketten.

Te bezichtigen:

Simons' Buizen- en Staalhandel

Feyenoorddijk 90, Rotterdam. Tel. 72050 en 71585

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Henripman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn-Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door de uitgevers

DE, ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 12 B. francs.